

Djeca se krste u vjeri crkve

Marin ŠKARICA

Sažetak

Sakramenti su otajstva vjere, a to na osobit način vrijedi za sakrament krsta. Djeca se krste u vjeri Crkve. Tu vjeru kod krštenja umjesto djeteta ispovijeda okupljena župna zajednica i posebno njegova rodbina, kumovi i roditelji. Autor u ovom radu ističe potrebu da se njih sustavno priprema za krštenje, da se u njima razbudi živa i djelatna vjera te oni sami čvrsto prionu uz Krista, da shvate i svjesno preuzmu sve obveze koje krštenje djeteta od njih zahtijeva, kako bi te obveze kasnije mogli vjerno izvršavati. Autor upozorava na glavne i bitne teme o kojima svećenici i njihovi suradnici trebaju govoriti na tim poukama. U prvom dijelu govori o značenju sakramenta krsta iznoseći osnovna teološka načela ovog sakramenta. Posebno je razrađena uloga Crkve, župne zajednice, kumova i roditelja u novom Redu krštenja. Drugi dio posvećen je pastoralu i katezezi sakramenta krsta. Analizirajući obred krštenja, autor obrazlaže kako župnu zajednicu uvoditi u shvaćanje krštenja, posebno naglašava o čemu i kako govoriti na susretima s roditeljima i kumovima, da ih se što bolje pripravi da bi krštenje djeteta mogli slaviti plodonosno i svjesno u vjeri, s vjerom prihvatiti sve obveze i kasnije ih savjesno vršiti.

Ključne riječi: sakrament krštenja, vatikanski sabor, novi obred, vjera Crkve, župna zajednica, roditelji, kumovi, značenje krštenja, krsna kateheza.

Uvod

Sakramenti su otajstva vjere. Drugi vatikanski sabor kaže: »Sakramenti vjeru ne samo da pretpostavljaju nego je riječima stvarno i hrane, jačaju i izražavaju; stoga se zovu 'otajstva vjere'.« Dakle, sakramenti pretpostavljaju vjeru, te se plodonosno mogu primati jedino iz vjere i u vjeri. Sam Isus naglašava nužnost vjere za primanje krštenja: »Tko uzvjeruje i pokrsti se, spasit će se.«¹ Crkva je od početka bila svjesna te činjenice te je tek nakon temeljite pouke i prihvaćanja vjere pripuštala sakramentima inicijacije svoje nove članove. U prvim stoljećima to su bili uglavnom odrasli ljudi. Crkva se i kroz stoljeća stalno sustavno brinula, a to čini i sada, da ti njezini novi članovi budu što temeljitije poučeni u kršćanskim otajstvima i tako učvršćeni u vjeri. Stoga i prema sadašnjem obredniku kod slavljenja sakramenata kršćanske inicijacije za odrasle neposredno nakon prijema tih

1 Mk 16, 16

sakramenata slijedi vrijeme daljnje sustavne pouke ili »posljednje vrijeme pristupa, to jest vrijeme mistagogije novokrštenih«, kojemu je svrha da se oni uvedu u »potpunije i plodonosnije shvaćanje otajstava«, što se »postiže produbljenim izlaganjem i ponajviše iskustvom primljenih sakramenata. Novokršteni iz tog iskustva, koje je vlastito čovjeku kršćaninu, a povećava se životnim iskustvom, crpe novi osjećaj vjere i novo shvaćanje Crkve i svijeta.«² Mistagogija se odvija u vazmeno vrijeme, posebno u misama vazmenih nedjelja, a svečano se završava oko Duhovske nedjelje. Na tim susretima trebali bi sudjelovati i župna zajednica vjernika, kumovi i pastiri, koji će novokrštenima brižno pomagati u njihovu duhovnom rastu. Stoga je vrijeme mistagogije za novokrštene veoma važno jer ih »uvodi u razumijevanje Svetog pisma, produbljuje doživljavanje zajednice, pa tako lakše i korisnije ulaze u zajedništvo s ostalim vjernicima i tako postignu obnovljen pogled na svijet i prime nove poticaje.«³

Razumljivo je da kod sakramenta krsta djece nema i ne može biti pouka u ovom smislu. Međutim, ima ono što je ne manje važno od mistagogije kod pristupa odraslih u kršćanstvo. Djeca se, naime, krste u vjeri Crkve, u vjeri svojih roditelja i kumova. Stoga je veoma važna priprema cijele župne zajednice, pojedinih obitelji i pogotovo roditelja i kumova. Potrebno je u njima razbuditi pravu i djelatnu vjeru, da bi oni čvrsto prionuli uz Krista i tako mogli svjesno prihvatiti i kasnije ispuniti obveze koje krštenje djeteta od njih zahtijeva. Naime svi oni, posebno roditelji a zatim i kumovi, trebaju shvatiti da krštenjem djeteta na sebe preuzimaju obvezu, da to dijete i primjerom života i riječima, omogućujući mu i potrebni vjerski odgoj na vjeronauku, pomognu u njegovu rastu i sazrijevanju u vjeri. I sam obred krštenja na to više puta upozorava. Na ovo bi trebalo i u katehezama tijekom godine opetovano upozoravati i poticati, a posebno kod pripremanja kako župne zajednice, tako obitelji, roditelja i kumova za krštenje djece. Isto je tako i djecu, čim počnu razumijevati i dolaziti na vjeronauk, potrebno i u obitelji i na vjeronauku sustavno uvoditi u svjesno prihvaćanje vjere što su je na krštenju primili u vjeri Crkve i roditelja. Jedino uporno nastojanje oko ovoga u svim naznačenim vidovima omogućit će da sakrament krsta zaista bude ono što treba biti — sakrament ucjepljenja u zajednicu Kristovih vjernika, a time i temelj dosljednog života po evanđeoskim načelima, a ne puki običaj bez smisla.

Zato smatramo da je ovaj vid katehiziranja i pastoralnog nastojanja, koji obuhvaća sustavne pouke i pripreme onih koji su odgovorni za duhovni napredak i rast krštenog djeteta u vjeri, veoma važan i stoga nužno potreban. Naime, ove pouke i pripreme trebaju pomoći odgovornima da oni temeljito upoznaju važnost sakramenta krsta, da se oni sami u vjeri učvrste, da bi po vjeri dosljedno živjeli i tako je mogli uspješno riječima i još više primjerom života prenositi na krštenu djecu.

Ovim radom želimo upozoriti na glavne i bitne teme o kojima svećenici i njihovi suradnici trebaju u vidu navedenih priprema i pouka govoriti svima odgovor-

2 *Rimski obrednik: Red pristupa odraslih u kršćanstvo, Prethodne napomene*, Zagreb: KS, 1998., br. 37–38.

3 Isto, br. 39; usp. Isto, br. 235–237.

nima za rast u vjeri krštene djece. Tako ćemo pomoći svim navjestiteljima da u tim poukama obuhvate sve ono što je potrebno i bitno.

1. Značenje sakramenta krsta

Prije svega potrebno je na tim poukama istaknuti značenje sakramenta krsta i njegovu nužnost za spasenje. Sam Isus naglašava tu nužnost. Kad šalje Jedanaestoricu da idu i propovijedaju Evanđelje, izričito kaže: »Tko uzvjeruje i pokrsti se, spazit će se, a tko ne uzvjeruje, osudit će se.«⁴ Ta nužnost krštenja proizlazi i iz Isusovih riječi Nikodemu: »Zaista, zaista, kažem ti: ako se tko ne rodi iz vode i Duha, ne može ući u Kraljevstvo Božje.«⁵ Crkva je Isusove riječi Nikodemu »uvijek shvaćala tako da se djeca ne smiju lišiti krštenja, jer se krštavaju u vjeri Crkve što je ispovijedaju roditelji, kumovi i ostali prisutni«, te je zato »već od prvih stoljeća krstila ne samo odrasle nego i djecu.«⁶ I razni crkveni dokumenti ističu važnost ovog sakramenta. Tako Uputa o krštenju djece Kongregacije za nauk vjere naglašava da je »krštenje u stvari očitovanje susretljive ljubavi Oca, sudjelovanje na pashalnom otajstvu Sina, ulijevanje novog života u Duhu; ono uvodi ljude u Božju baštinu i priključuje ih tijelu Kristovu, koje je Crkva.«⁷ Ista Uputa naglašava da gore navedene Isusove riječi Nikodemu »imaju, u stvari, tako univerzalnu i apsolutnu formu, da su Oci smatrali da su one prikladne da se utvrdi nužnost krštenja, a učiteljstvo ih je izričito primijenilo na slučaj djece: također i za njih ovaj sakrament je ulaz u Božji narod i vrata osobnog spasenja. Stoga je Crkva, u svojoj nauci i praksi, pokazala da ne pozna drugog sredstva, mimo krštenja, da bi osigurala djeci pristup vječnom blaženstvu: zato i nastoji da ne zanemari poslanje primljeno od Gospodina da 'nanovo rodi iz vode i Duha' sve one koji mogu biti kršteni«⁸ Važnost sakramenta krsta naglašava i Katekizam Katoličke crkve: »Sveti krst je temelj cijeloga kršćanskog života, ulaz u život Duha i vrata koja otvaraju pristup drugim sakramentima. Po krštenju smo oslobođeni od grijeha i nanovo rođeni kao sinovi Božji, postajemo Kristovi udovi i priteljovljeni smo Crkvi te bivamo dionici njezina poslanja: krštenje je sakrament preporođenja vodom i riječju.«⁹

»Nužnost krštenja za spasenje je 'istina vjere'. Po božanskoj ustanovi, pošto je naviješteno Evanđelje, krst je svima nužan za spasenje; može se nadomjestiti

4 Mk 16, 16.

5 Iv 3, 5; Ovdje ne možemo potanje govoriti o poteškoćama na koje se nailazi kod dokazivanja da je krst nužan za spasenje. Tko želi o tome potanje saznati, upućujemo ga na I. FUČEK, *Nužnost krštenja za spasenje*, u: *Bogoslovska Smotra*, 48 (1978) 1–2, str. 56–77.

6 *Rimski obrednik, Red krštenja, Prethodne napomene*, Zagreb: KS, 1970., br. 2.

7 *Battesimo dei bambini*, Istruzione della S. Congr. per la Dottrina della Fede od 20. X. 1980., br. 9. U stvari cijela ova Uputa želi naglasiti da je Crkva od početaka preko svojih Sabora, crkvenih Otaca i teologa uvijek isticala potrebu i nužnost krštenja kao redovitog puta spasenja, te je krštavala ne samo odrasle nego i djecu. (Tekst ove Upute vidi u: AAS 72 (1980) 1137–1156.

8 Isto, br. 12–13.

9 *Katekizam Katoličke crkve*, Zagreb: Hrvatska biskupska konferencija, 1994., — unaprijed KKC, br. 1213; usp. isto, br. 1257–1261.

krstom krvi i želje. Nužnost krštenja za spasenje na spasenjskoj slobodnoj Božjoj odluci, koju nam Krist objavljuje, može se utemeljiti jedino iz Kristova događanja. To je jedini mogući način kojim se možemo ucijepiti u Kristov život, u njegovu povijest. Ipak, Kristova je snaga da spasi čovjeka neizmijerna i Krist se može poslužiti i drugim sredstvima da ostvari spasenje u čovjeku. Krštenje, vjera, obraćenje i spasenje intimno su međusobno povezani. Sve je to veliki Božji dar, ali traži našu suradnju, naš pristanak, naše otvaranje milosnom Božjem spasenjskom planu koje nam je u Kristu, u njegovom pashalnom događanju, ostvareno i ponuđeno i daje nam se i ostvaruje u nama snagom Duha Svetoga.¹⁰

Vidimo da krštenje ima veliko i nenadomjestivo značenje. Korisno je i potrebno istaknuti neke bitne teološke principe na kojima je utemeljen sakrament krsta i koji upućuju na to njegovo značenje i nužnost.¹¹

10 C. TOMIĆ, nav. čl., str. 36.

11 Na osnovna teološka načela, iz kojih proizlazi značenje sakramenta krsta, želimo ukazati prvenstveno na temelju Svetoga pisma, dokumenta Drugoga vatikanskog sabora, Katekizma Katoličke crkve i novog Reda krštenja djece. Služili smo se i odgovarajućom literaturom o ovom pitanju. Ovdje navodimo neke kod nas objavljene knjige i radove koji govore u tim osnovnim načelima i značenju sakramenta krsta, da bi ih oni koji žele mogli konzultirati. Ne navodimo ono što o ovome piše na stranim jezicima jer su ti radovi većini nedostupni. Temi krštenja posvećen je cijeli dvobroj *Bogoslovska Smotra* 48 (1978) 1–2. Odatle o ovom pitanju posebno izdvajamo sljedeće radove: M. VALKOVIĆ, *Navještanje — vjera — krštenje*, str. 9–24; V. BAJSIĆ, *Krštenje kao inkulturacija*, str. 36–43; I. FUČEK, *Nužnost krštenja za spasenje*, str. 56–77; V. ZAGORAC, *Liturgijska služba roditelja u krštenju djece*, str. 99–103; M. ZOVKIĆ, *Novozavjetna podloga za krštenje djece*, str. 121–132. Sakramentu krsta posvećen je i katehetski časopis *Kateheza*, 5 (1983) 4, str. 5–75. O ovom pitanju iz nje izdvajamo dva rada: Z. LINIĆ, *Osnovna teološka načela novog obreda krštenja*, str. 19–28; C. TOMIĆ, *Biblijski vid sakramenta krštenja*, str. 29–38. O sakramentu krsta piše i *Vjesnik Đakovačke i Srijemske biskupije* 125 (1997) 5, str. 281–328. Odatle o našoj problematici izdvajamo: M. VIDOVIĆ, *Pavlovo gledanje na krštenje — prema Rim 6, 1–11*, str. 283–292; P. MADŽAREVIĆ (prir.), *Ozdravljajuća snaga obreda krštenja*, str. 312–313; I. ALBRECHT, *Kršni kumovi i kumstvo*, str. 314. Našoj temi posvećena je u cijelosti knjižica na talijanskom jeziku. Upravo stoga jedino nju navodimo na stranom jeziku: L. BORELLO, *Catechesi sul battesimo, Il nuovo rito del battesimo dei bambini, I principi teologici, L'azione pastorale, La catechesi biblica*, Torino—Leumann: Elle Di Ci, 1970. Citirali smo i Z. PAŽIN, *Sakramenti inicijacije, (Nacrtno predavanje)*, Cepin, 1994. Za govor o našoj temi mogu poslužiti i sljedeći radovi: M. MANDAC, *Teološko utemeljenje sakramenta krštenja*, u: *Služba Božja*, 17 (1977) 3, str. 187–199; V. DEVETAK, *Sakrament krštenja*, u: *Služba Božja*, 14 (1984) 3, str. 186–191. Navodimo samo nekoliko knjiga u kojima se mogu pronaći korisne misli o našoj temi: E. H. SCHILLEBEECKX, *Krist sakrament susreta s Bogom*, KS, Zagreb 1976; T. SCHNITZLER, *O značenju sakramenata*, KS, Zagreb 1998; I. ZLATOUSTI, *Kršne pouke*, (Preveo, napisao uvod i bilješke M. MANDAC), izd. Služba Božja, Makarska 2000. Radi informacije navodimo i nekoliko korisnih izvora na stranim jezicima: RAZNI AUTORI, *Il Battesimo, Teologia e Patorale*, Quaderni di Rivista Liturgica n. 13, Torino—Leumann, Elle Di Ci, 1971; P. DACQUINO, *Battesimo e Cresima, La loro teologia e la loro catechesi alla luce della Bibbia*, Torino—Leumann: Elle Di Ci, 1973; ISTI, *I sacramenti dell'iniziazione, La loro catechesi alla luce della Bibbia*, Leumann (Torino): Elle Di Ci, 1974; A. NOCENT, *Battesimo*, u: D. SARTORE i A. M. TRIACCA, *Nuovo Dizionario di Liturgia*, Roma: Edizioni Paoline, 1984; E. MAZZA, *La mistagogia, Le catechesi liturgiche della fine del quarto secolo e il loro metodo*, C. L. V. Edizioni liturgiche, Roma, 19962; A. M. TRIACCA i A. PISTOIA (prir.), *Mystagogie: Pensée liturgique d'aujourd'hui et liturgie ancienne, Conférences Saint-Serge XXXIXe Semaine d'Études Liturgiques*, Paris, 30 juin — 3 juillet 1992., — C. L. V. Roma: Edizioni liturgiche, 1993.

1.1. Krst u Svetom pismu Novoga zavjeta

Upozorit ćemo samo na neke važnije novozavjetne teološke vidove o sakramentu krsta.

Uz dva gore navedena teksta o *ustanovi i nužnosti krsta za spasenje* možemo još navesti i ovaj poslanja Jedanaestorice kako je zapisao Matej: »Dana mi je sva vlast na nebu i zemlji! Pođite dakle i učinite mojim učenicima sve narode krsteći ih u ime Oca i Sina i Duha Svetoga i učeći ih čuvati sve što sam vam zapovjedio!«¹² Dakle, da netko postane Isusov učenik potrebno je krstiti se u ime Oca i Sina i Duha Svetoga i održavati Isusovu nauku. Čovjek sam po sebi nije mogao postići spasenje. Snagom vazmenog otajstva svoga Sina Isusa Krista Bog je omogućio čovjeku da postane dionik božanskog trinitarnog života. Da je krštenje nužno za spasenje, proizlazi i iz riječi Petrovih na dan Pedesetnice. Petar je tada rekao Izraelcima da je Isusa kojega oni razapeše Bog uskrisio i »činio Gospodinom i Kristom«. Tada ga okupljeni upitaše: »Što nam je činiti, braćo?« Petar im odgovori: »Obratite se i svatko od vas neka se krsti u ime Isusa Krista da vam se oprostite grijesi, i primit ćete dar, Svetoga Duha.«¹³ Petar jasno naglašava da je obraćenje, to jest vjera u Isusa Krista, uvjet da bi se netko mogao krstiti i po krštenju primiti dar Duha Svetoga i postići oprostjenje grijeha.

Krštenje i obraćenje. Cijelo Isusovo propovijedanje poziv je na obraćenje i postizanje spasenja i oprostjenja grijeha jer je Kraljevstvo Božje blizu. Za ulazak u to Kraljevstvo potrebno se obratiti, tražiti to Kraljevstvo i volju Oca nebeskoga, odbaciti laž i grijeh, povjerovati Evanđelju, promijeniti život, prihvatiti novi duh, nanovo se roditi po krštenju iz vode i Duha. Obraćenje je bitni uvjet da se netko može krstiti.¹⁴

Krštenje u ime Isusovo. Na nekoliko mjesta u Novom zavjetu ovako se označava krštenje koje je podjeljivano u prvoj Crkvi.¹⁵ To bi prvenstveno trebalo značiti da se krštenik krsti u Isusa, u njegovo ime, da po krštenju postaje dionik Kristova božanskog sinovstva, ucjepljuje se u Isusa, postaje nešto posve novo. Ali isto tako se može reći da se ovo krštenje događa snagom Kristova pashalnog otajstva, »što znači u sili proslavljenog Gospodina i kao znak pripadnosti Kristu, znak ucjepljenja u Krista i pritjelovljenja njegovom mističnom tijelu. To je krštenje koje nas uvodi u red novog stvaranja, novog svijeta koji je ostvaren uskrsnućem Isusa Krista, u svijet Duha Svetoga, Slave Kristove, ostvarenja Kraljevstva Božjega.«¹⁶ Ono se bitno razlikuje od Ivanova krštenja. Sam Ivan svjedoči da on krsti vodom, a Isus će krstiti Duhom Svetim i ognjem.¹⁷ Krštenje 'u ime Isusovo' »nadalje znači 'snagom Isusovom', odnosno snagom onih događanja spasenja sadržanih u vazmenom

12 Mt 28, 18–20.

13 Dj 2, 36–38.

14 Usp. Mt 4, 17; 3, 2; 6, 33; 7, 21; 18, 3; Mk 1, 15; 10, 15; 16, 15; Lk 13, 3; 24, 47; Iv 1, 6; 3, 3–5. 13. 21; 7, 18; 8, 44; Dj 2, 37–38; 3, 19; 5, 29–32; 11, 18; 1 Iv 5, 17; Rim 3, 6; 12, 2; 1 Kor 5, 7; Ef 2, 1; 4, 15; 1 Pt 2, 5. 21–25; usp. C. TOMIĆ, nav. cl., str. 31–32. 35.

15 Usp. Dj 2, 38; 8, 16; 10, 48; 19, 5; Rim 6, 3; 1 Kor 6, 11; Gal 3, 27.

16 C. TOMIĆ, nav. čl., str. 33–34.

17 Usp. Mk 1, 8; Mt 3, 11.

otajstvu njegove muke, smrti, uskrsnuća i proslave. Uskrsnuli i proslavljeni Krist je Gospodin, i u njegovu imenu se spašavaju svi oni koji uzvjeruju i pokrste se. Krštenje u ime Isusovo crpi snagu iz tih velebnih otajstava spasenja i zato ono ne znači samo obredno (kultno) čišćenje u smislu levitskih propisa, niti znači samo oproštenje grijeha: krštenjem u ime Isusovo slomljena je moć grijeha, ostvaruje se konačno spasenje na koncu vremena. Krštenik je ugrabljen ispod vlasti zla i Zloga i sutjelovljen Kristu.«¹⁸

Krštenje — sjedinjenje s Kristom — uzimanje udjela u Kristovoj smrti i uskrsnuću. Po sakramentu krsta krštenik se preobrazuje i ucjepljuje u Krista, poistovjećuje se i sjedinjuje s njim, suobličuje se njemu i živi za njega. Krštenjem postaje dionik Kristove sudbine, stupa s njim u poseban odnos: s Kristom je raspet da ne robuje grijehu, umire grijehu i starom čovjeku, te s njime biva ukopan da bi s njim uskrsnuo na novi život. Dakle krštenje je početak novog života u Kristu.¹⁹

Krštenje — pritjelovljenje Crkvi. Krštenje je sakrament obraćenja, ono predstavlja vrata kroz koja se ulazi u zajednicu vjernika, u Crkvu koju Krist ljubi te ju posvećuje i čisti u kupelji krštenja. Krštenjem se vjernici pritjelovljuju Crkvi, postaju članovi tog Kristova Mističnog Tijela, čime se ostvaruje njihovo međusobno zajedništvo i zajedništvo s Kristom. Biti kršten u stvari je isto što i biti uključen u zajednicu vjernika, u Crkvu Kristovu. Krštenjem se rađa i izgrađuje Crkva kao novi Božji narod; postaje se članom naroda Božjega.²⁰

Krštenje u Duhu Svetom i Duhom Svetim. Isus krsti Duhom Svetim i ognjem, snagom Duha Svetoga. On naglašava da se treba nanovo roditi iz vode i Duha, da bismo ušli u Kraljevstvo Božje. To novo rađanje ne događa se snagom vode, nego snagom Duha Svetoga, koga Bog po Kristu u krštenju izliva na krštenike, to je rođenje od Boga. U krštenju, kao i kod Isusova krštenja, silazi na krštenika Duh Sveti, rađa ga na novi život u Kristu i u Duhu, čini ga djetetom Božjim.²¹

Krštenje — primanje Duha Svetoga. Više mjesta u Novom zavjetu potvrđuje vjeru prvih kršćana da se krštenjem u Isusovo ime prima poseban dar, Duh Sveti.²² Krštenik postaje sin Božji, a upravo kao sin ima pravo kao i Isus posjedovati Duha Svetoga; u stvari ulazi u poseban odnos ne samo s Ocem i Sinom nego i s Duhom Svetim. »A budući da ste sinovi, odasla Bog u srca vaša Duha Sina svoga.«²³ Duh Sveti proizvodi sve milosne učinke krštenja. On, Duh Sveti, veliki je dar koji Otac dariva u krštenju svojoj djeci, koja snagom i milošću toga Duha postaju nova stvo-

18 Z. PAŽIN, nav. dj., str. 5.

19 Usp. Rim 4, 25; 6, 3–11; 7, 4; Kol 1, 18; 2, 12–13. 20; 3, 1–3; Gal 2, 19–20; 3, 27; 5, 24; 6, 14; Ef 2, 4–7; 2 Tim 2, 11; usp. C. TOMIĆ, nav. čl., str. 36–37; M. VIDOVIĆ, nav. čl., str. 283–290.

20 Usp. Dj 2, 41; 1 Kor 12, 13; Kol 1, 13s.; 2, 8–15; 3, 9–11; Ef 1, 3–14. 20–23; 3, 6–12; 5, 27–28; Gal 3, 26–29; usp. C. TOMIĆ, nav. čl., str. 37–38; Z. LINIĆ, nav. čl., str. 25.

21 Usp. Mt 3, 11; Mk 1, 8; Lk 3, 16; Iv 1, 13. 26–33; 3, 5–6; Dj 1, 5; 2, 33; 8, 14–17; 10, 44–48; 11, 16; 19, 1–6; Rim 8, 15; 1 Kor 6, 11; 12, 13; Gal 3, 27–28; 4, 6; 1 Kor 12, 13; Tit 3, 5–6; usp. C. TOMIĆ, nav. čl., str. 34–35.

22 Usp. Dj, 2, 33. 38; 5, 32; 9, 17; 19, 2–6; Rim 5, 5; 1 Kor 12, 13; 2 Kor 1, 22; Tit 3, 4–7.

23 Gal 4, 6; usp. isto, 3, 26;

renja. Duh Sveti u njima po krštenju stanuje i jača ih u njihovu životu.²⁴ »Dolazak Duha Svetoga na prve Duhove i izlivanje toga istoga Duha u krštenju označava nastupanje mesijanskog spasenja. Duh Sveti oprašta grijeha i stvara novo srce. 'Biti u Kristu' (po krštenju) i 'biti u Duhu' zapravo su istoiznačnice. Krist djeluje po Duhu kojega je i sam primio.«²⁵ »Krštenje nastanjuje u nama Duha Svetoga, kao što je on dolebdio nad Isusa krštenog na Jordanu. Mi smo hram Duha Svetoga, nosioci Duha, obuzeti Duhom, ispunjeni Duhom.«²⁶

Krštenje — susret s Trojstvom. Krštenjem u ime Oca i Sina i Duha Svetoga krštenik dolazi u poseban odnos sa svakom od triju božanskih osoba: u sinovski odnos s Ocem postajući mu sin, a taj odnos je analogan onome utjelovljenog Sina Isusa; u odnos sa Sinom postajući mu otajstveni brat; u odnos s Duhom Svetim, ukoliko je on dar Oca božanskom Sinu i svim drugim njegovim sinovima, a to su svi kršteni. Ovaj posebni milosni odnos s tri božanske Osobe u stvari je onaj vrhunac nove stvarnosti koja je nastala u kršteniku snagom krštenja u ime Presvetoga Trojstva. Upravo stoga se kod krštenja od samih početaka spominju tri božanske Osobe. Krštenici postaju hram Božji, u njima stanuje i Otac i Sin i Duh Sveti. Postaju nova stvorenja jer je u njima u krštenju snagom Presvetoga Trojstva nestalo grešno stanje i započela nova stvarnost, novi život, život djece Božje.²⁷

Krštenje — očišćenje, otkupljenje, pranje od grijeha, oproštenje grijeha. To je nutarnje čišćenje — ne tijela nego duše — od istočnog i osobnog grijeha učinjena prije krštenja, koje se ne događa snagom vode, nego Duha Svetoga. Po istočnom grijehu čovjek je rob grijeha, Sotone. Krštenje otkupljuje čovjeka, oslobađa ga ropstva grijeha, dariva mu slobodu djece Božje, zapečaćuje ga neizbrisivim, nutarnjim duhovnim pečatom u znak trajnog pripadništva Isusu Kristu.²⁸

Krštenje — novo rođenje odozgor. Roditi se odozgor znači roditi se od Boga. Time započinje nešto čega prije nije bilo: nova stvarnost, novi, drugačiji, trajni život od Boga stvoren, život duha.²⁹ »Krštenje je početak novog života. Jer tijelo (po sebi) rada smrću. A Duh nam po krštenju jamči novi, trajan život jer duh ne umire. Taj novi život je Božja ponuda spasenja. Prihvatiti ga (krštenjem) znači bitno promijeniti kvalitet svoga života, početi živjeti na posvema drugačijim osnovama.«³⁰

Krštenje — novo stvaranje. Poslanica Efežanima govori da smo spašeni — ne po našim djelima, nego Božjom milošću po vjeri. Stvoreni smo od Boga u Kristu Isusu za dobra djela. Zato Pavao govori da je svaki kršćanin novo stvorenje. Tu novinu zaslužio nam je Krist svojim otkupiteljskim djelom i darovao uskrsnućem.

24 Usp. Dj 2, 38; 5, 32; Rim 5, 5; 8, 15; 2 Kor 1, 22; Gal 4, 6; 5, 18; Tit 3, 6; također 1 Sol 4, 8; 1 Kor 6, 19; 12, 13; 2 Kor 5, 5.

25 Z. PAŽIN, nav. dj., str. 6–7.

26 T. SCHNITZLER, nav. dj., str. 25.

27 Usp. Mt 28, 19; Iv 3, 3, 7; 1 Kor 3, 16–17; 6, 11, 19; 2 Kor 6, 16; Ef 2, 21–22; 1 Pt 1, 23; 2, 5; Tit 3, 5; Otk 21, 3; usp. P. DACQUINO, *Battesimo e Caresima*, str. 60–63.

28 Usp. Dj 2, 38; 22, 16; 1 Kor 6, 11; 2 Kor 1, 22; Ef 1, 13; 4, 30; 5, 26; Heb 10, 22; usp. T. SCHNITZLER, nav. dj., str. 24.

29 Usp. Iv 3, 5–8 Kol 3, 3–4; Tit 3, 5–7; 1 Pt 1, 3, 23; 2, 2.

30 Z. PAŽIN, nav. dj., str. 8.

Tako svaki krštenik postaje novi stvor u Kristu i po Kristu. »Krštenje je Božje uzdignuće ljudskog dostojanstva. Krštenjem čovjek postaje spašen, oslobođen, otkupljen, raspoloživ, pripojen Crkvi, dijete Božje.«³¹

Krštenje — posinovljenje. Sakramentom krsta krštenici se preporučaju, obdaruju Duhom Svetim, postaju braća Kristova, djeca Božja, baštinici Božji i subaštinici Kristovi, primaju Božje sinovstvo i posinstvo, te Boga smiju zvati Ocem. Sv. Pavao u poslanici Galaćanima govori da su se oni po vjeri krštenjem Kristom zadjenuli i tako postali djeca Božja. Svaki kršćanin je po Kristu predodređen za to sinovstvo. Dosljedno ovome na više mjesta se govori da je kršćanin rođen od Boga, to jest da je dijete Božje i time dionik božanske naravi.³²

Krštenje — zaodijevanje Kristom. Krštenje potpuno preobražava život krštenika, čini ih novim stvorenjem, zaodijeva ih u Krista, čini ih sličnim Kristu — jer Krist po krštenju u njima živi i djeluje, njegov se život u njima očituje i međusobno ih ujedinjuje. Kršćani svlače starog putenog čovjeka s njegovim djelima, a oblače novoga. Odatle proizlazi obveza da žive tako da u životu sačuvaju tu svoju zaodjevenost Kristom.³³

Krštenje — životno jedinstvo Krista i kršćana. U grčkom izvorniku označeno je složenicama »su–. « Te složenice na razne načine pokazuju jedinstvo koje se sakramentom krsta ostvaruje između Krista i krštenika: su–trpjeti,³⁴ su–raspet biti,³⁵ su–umrijeti,³⁶ su–ukopan biti,³⁷ su–oživjeti,³⁸ su–živjeti,³⁹ su–uskrsnuti,⁴⁰ su–posjesti,⁴¹ su–kraljevati,⁴² su–proslavljen biti,⁴³ su–obličiti (priličiti),⁴⁴ su–baštinik,⁴⁵ su–zajedničar,⁴⁶ su–tijelo.⁴⁷

Još neki učinci sakramenta krsta, koji se spominju u novozavjetnim spisima: krštenje spašava,⁴⁸ prenosi u Kristovo kraljevstvo,⁴⁹ obrezuje Kristovim obreza-

31 T. SCHNITZLER, nav. dj., str. 25; usp. 2 Kor 5, 17; Gal 6, 15; Ef 2, 10; Kol 3, 9–10.

32 Usp. Iv 1, 13; 1 Iv 3, 9; 4, 7; 5, 1. 4. 18; Rim 8, 14–17; Ef 1, 3–6; Gal 3, 26–27; 4, 4–7; Jak 1, 18; 1 pt 1, 3; 2 Pt 1, 4.

33 Usp. Gal 2, 20; 3, 26–29; Rim 13, 14; Kol 2, 11; 3, 9–10; Ef 4, 20–24; 1 Kor 12, 12–13; 2 Kor 4, 10.

34 Usp. Rim 8, 17; 1 Kor 12, 26.

35 Usp. Rim 6, 6; Gal 2, 19.

36 Usp. 2 Kor 7, 3; 2 Tim 2, 11.

37 Usp. Rim 6, 4; Kol 2, 12.

38 Usp. Ef 2, 5; Kol 2, 13.

39 Usp. Rim 6, 8; 2 Kor 7, 3; 2 Tim 2, 11.

40 Usp. Ef 2, 6; Kol 2, 12; 3, 1.

41 Usp. Ef 2, 6.

42 Usp. 1 Kor 4, 8; 2 Tim 2, 12.

43 Usp. Rim 8, 17.

44 Usp. Rim 8, 29; Fil 3, 11. 21.

45 Usp. Rim 8, 17; Ef 3, 6.

46 Usp. Rim 11, 17; 1 Kor 9, 23; Otk 1, 9.

47 Usp. Ef 3, 6.

48 Usp. 1 Pt 3, 20–21; Dj 2, 40–41; 16, 30–33; Ef 2, 5. 8;

49 Usp. Kol 1, 13.

njem,⁵⁰ daje krštenicima novu baštinu,⁵¹ posvećenje,⁵² prosvjetljenje,⁵³ dariva svjetlo eshatološke stvarnosti⁵⁴.

Krštenje i voda. — Krist je učinkovitost krštenja povezoao s pranjem vodom. Vođa krštenja snagom Duha Svetoga rađa novi život. Krist donosi i daje ljudima živu vodu. On je stijena, on je hram iz kojih izvire rijeke žive vode i napajaju novi Božji narod na njegovu zemaljskom putovanju. To se najpotpunije ostvaruje u krštenju, gdje krsna kupelj novog rođenja i preporođenja rađa na novi život, život djece Božje, zajedništva u božanskoj naravi. »Kršćansko krštenje odgovara na očekivanje ljudi i na Božje obećanje jer voda pere i čisti od grijeha. Krštenje je dakle prava kupelj koja nas pere od grijeha. Međutim i u kršćanskom krštenju ne čisti sama voda po sebi, nego snaga Božja koja djeluje preko nje. Naime Kristovo krštenje je 'iz vode i Duha'. Bog nas je spasio — 'ne po djelima što ih u pravednosti mi učinimo — nego po svojem milosrđu: kupelji novoga rođenja i obnavljanja po Duhu Svetom koga obilato izli na nas po Isusu Kristu, Spasitelju našem'.«⁵⁵ Ovo novozavjetno teološko bogatstvo sakramenta krsta potrebno je koristiti u pripremi i poukama za krštenje.⁵⁶

1.2. *Krst u dokumentima Drugoga vatikanskog sabora*

Želimo na poseban način istaknuti teološke stavove Drugoga vatikanskog sabora o krstu koji mogu veoma dobro poslužiti našoj svrsi.⁵⁷ Drugi vatikanski sabor ističe da se u sakramentima posredovanjem Crkve posadašnjuje djelo spasenja koje je Bog po Kristu ostvario. Sakramenti imaju veliku ulogu u životu vjernika jer »liturgija sakramenata pruža mogućnost pravo raspoloženim vjernicima da im se gotovo svaka zгода života posvećuje božanskom milošću koja proističe iz vazmenog otajstva muke, smrti i uskrsnuća Krista, od koga svi sakramenti crpe svoju moć.«⁵⁸ Stoga je poželjno da ih vjernici lako razumiju i često primaju. Da bi sakramenti što bolje ispunili tu svoju svrhu potrebno ih je prilagoditi našem vremenu jer se »tijekom vremena u obrede sakramenata uvuklo ponešto što u naše doba manje jasno pokazuje njihovu narav i svrhu.«⁵⁹ Tu prilagodbu Sabor želi uklopiti

50 Usp. Kol 2, 11.

51 Usp. Gal 3, 29; Tit 3, 7; 1 Pt 1, 4.

52 Usp. 1 Kor 6, 11.

53 Usp. Heb 6, 4; 10, 32.

54 Usp. Rim 13, 12; Kol 1, 12; 1 Sol 5, 5; Ef 5, 9, 14; 1 Iv 1, 7.

55 L. BORELLO, nav. dj., str. 102–103; usp. Iv 3, 3–6; 7, 37–38; 19, 34; Lk 3, 16; ; Mk 1, 8; Mt 3, 11; 1 Kor 6, 9–11; 10, 1–5; 2 Kor 5, 17; Rim 6, 3–11; 8, 15; Kol 2, 12; 3, 1–4; Gal 4, 5; Ef 1, 5; 5, 26; Tit 3, 5–6; 2 Pt 1, 4; Otk 7, 17; 21, 6; 22, 1.

56 O raznim teološkim vidovima sakramenta krsta u Svetom pismu Novog zavjeta korisno je usporediti: L. BORELLO, nav. dj., 87–117; Z. PAŽIN, nav. dj., str. 4–10; C. TOMIĆ, nav. čl., str. 29–38; M. ZOVKIĆ, nav. čl., str. 121–132; M. VIDOVIĆ, nav. čl., str. 238–292; P. DACQUINO, *Battesimo e Caresima.; I sacramenti dell'iniziazione.*

57 Bilo bi korisno iznijeti i bogati teološki nauk o sakramentu krsta od prvih stoljeća do Drugoga vatikanskog sabora, ali to mimoilazimo jer prelazi okvir ovoga rada.

58 SC 61 (Saborske dokumente navodimo uobičajenim oznakama).

59 SC 62; usp isto 59. 61–62.

u cjelokupnu ekonomiju spasenja ističući teološko–pastoralni vid sakramenata da tako »jasnije izraze one svetinje koje su u njima označene, pa da ih kršćanski narod može lako razumjeti i kod njih sudjelovati punim, djelatnim i zajednici svojstvenim slavljem.«⁶⁰

Naš interes usmjeren je na sakrament krsta djece za koji Sabor traži »neka se preradi obred krštenja djece i prilagodi pravom stanju djetinjstva; neka se u tom obredu jasnije istaknu uloge i dužnosti roditelja i kumova.«⁶¹ Također Sabor traži prilagodbu obreda »za veliki broj krštenika«, te da se »sastavi i kraći obred kojim će se naročito u misijskim zemljama moći služiti katehisti, a u smrtnoj pogibelji i obični vjernici ako nema svećenika i đakona.«⁶² Za dijete kršteno u nuždi potrebno je sastaviti novi obred »u kojemu će se jasnije i skladnije očitovati da je dijete, koje je bilo kršteno kratkim obredom, već primljeno u Crkvu«, a isto tako i »za one koji su valjano kršteni a obratili su se katoličkoj vjeri, pa neka se u njemu označi da se oni primaju u zajednicu Crkve.«⁶³

Sabor je naglasio bitne teološke vidove o krstu, koji su temeljno polazište za posaborsku preradu i prilagodbu obreda tog sakramenta. Ovdje posve sažeto prikazujemo to saborsko naučavanje:

Sakrament krsta predstavlja vrata kroz koja ljudi, nakon navještaja Radosne vijesti, postaju Kristovi učenici te krštenjem ulaze u Crkvu, postaju članovi Crkve, uvode se u narod Božji, ucjepljuju u Kristov misterij, utjelovljuju u tijelo Kristovo, postaju dionici svećeničkog, proročkog i kraljevskog dostojanstva Krista Glave.⁶⁴

Sakramentom krsta krštenici se pritelovljuju, utjelovljuju, upriličuju Kristu raspetom i proslavljenom, združuju se s njegovom smrću i uskrsnućem, povezuju se s Kristom i ujedinjuju u jedno tijelo s njime.⁶⁵

Sakrament krsta je početak i temelj života u Duhu Svetom. Krštenici krstom umiru grijehu a posvećuju se Bogu, preporučaju se u djecu Božju, bivaju nova stvorenja, dionici božanske naravi, primaju duha posinjenja i postaju istinski klanjaoci Oca — pozvani na savršenstvo kako je savršen Otac Nebeski.⁶⁶

Sakramentom krsta jača se dar vjere, krštenici se obilježuju, posvećuju za sveto svećeništvo, daje im se pravo na bogoštovlje i liturgijsko sudjelovanje kao i dužnost kršćanskog svjedočenja.⁶⁷

Iz rečenog je vidljivo da se Drugi vatikanski sabor ne bavi teološko–apologetskim vidom, niti brani istine vjere koje drugi napadaju. On želi pokazati u čemu je temeljna sakramentalna aktivnost Crkve, želi pokazati da je sama Crkva sakrament spasenja. Temelj te sakramentalne aktivnosti Crkve Sabor postavlja upravo krštenjem koje omogućuje »sudjelovanje u Kristovu pashalnom misteriju (otaj-

60 SC 21.

61 SC 67.

62 SC 68.

63 SC 69.

64 Usp. LG 10, 11, 14, 31; SC 6, 14 ; AA 3; AG 5–6, 15; PO 5.

65 Usp. SC 6; LG 7, 15, 31; AG 14–15, 36; UR 22.

66 Usp. SC 6; LG 10, 11, 33, 40, 44; AG 15; PO 12.

67 Usp. GE 2; PO 5; LG 10; SC 14; AA 3.

stvena dimenzija); ucjepljenje u Crkvu, novi Božji narod (eklezijalna dimenzija); početak novog života u Kristovu Duhu (eshatološka dimenzija); obvezu povezanosti sa stvarnošću u koju nas je Bog postavio (moralna dimenzija).⁶⁸ Dakle radi se o novom načinu govora, gdje se prvenstveno žele istaknuti i pokazati teološki vidovi sakramenta krsta a time i njegov smisao u cjelokupnom poslanju Crkve kao sakramenta spasenja. Time je Drugi vatikanski sabor zacrtao jasne temelje i pokazao o čemu treba sustavno govoriti svim vjernicima i posebno onima kojima su ove pouke namijenjene, to jest članovima župne zajednice, kumovima i roditeljima krštenika.

1.3. Crkva kao sakrament — Krst sakrament Crkve

Isus Krist je vrhovni i vječni svećenik, jedini posrednik između Boga i ljudi, spasitelj svijeta.⁶⁹ »Sam Krist je misterij spasenja i nema drugog otajstva osim Krista.«⁷⁰ Dakle, Isus je prvobitni sakrament spasenja, »sakrament nad svim sakramentima, sakrament u prauzroku sve sakramentalne milosti. Jednom riječju: praskrament. Život i djela, čuda i propovijedanje — svekoliko ljudsko postojanje Božjeg Sina jest praskrament. 'Sakramentom' smijemo zvati i križ i muku i smrt i predanje Utjelovljenoga: oni su početak svake sakramentalne milosti, vrelo svakog sakramentalnog obnavljanja, podloga svakog sakramentalnog života.«⁷¹ Bog je po Isusu pomirio svijet sa sobom prvenstveno njegovim pashalnim misterijem.⁷²

Bog želi da se svi ljudi spase. Da bi se spasenjski naum Očev mogao ostvarivati do konaca vremenâ, Krist je »osnovao svoju Crkvu kao sakrament spasenja i poslao apostole po svemu svijetu«, sa zadaćom da svim ljudima naviještaju Radosnu vijest, da ih učine njegovim učenicima te ih krštenjem pripoje toj Crkvi. Crkva kao nasljednica apostola vjerno vrši to poslanje i nastoji da, »pokoravajući se Kristovoj naredbi i potaknuta milošću i ljubavlju Duha Svetoga«, sve ljude »primjerom života, propovijedanjem, sakramentima i ostalim sredstvima milosti privede k vjeri, slobodi i Kristovu miru, da im se tako otvori slobodan i siguran put do punog udioništva u Kristovu misteriju.«⁷³ Crkva je Božje otajstvo očitovano u Isusu Kristu jer je cijelim bićem uronjena u to jedinstveno otajstvo koje je Isus Krist. Ona je otajstveno Tijelo Isusa Krista, a On je Glava toga Tijela. Krist sam u Crkvi i po Crkvi nastavlja svoje djelo spasenja, izlijeva svoju milost na ljude — posebno u sakramentima koje je on ustanovio kao kanale milosti i povjerio ih svojoj Crkvi. U planu spasenja Crkva je prostor djelovanja otajstva Božjega po kome Bog spašava sve

68 L. BORELLO, nav. dj., str. 35.

69 Novi zavjet o tome opširno govori, posebno kad govori o Isusu u raznim vidovima, te o Isusu Spasitelju. Usp. Isus., Spasitelj, u: *Novi zavjet, Stvarno kazalo*, Zagreb: KS, 19817, str. 562–563; 575. I Drugi vatikanski sabor u svojim dokumentima veoma detaljno govori o otkupiteljskom djelu Isusa Krista. Usp. Krist, u: *II. VATIKANSKI KONCIL, Dokumenti, Stvarno kazalo*, Zagreb: KS, 19722, str. 473–474.

70 KKC, br. 774.

71 T. SCHNIETZLER, nav. dj., str. 10–11; usp. E. H. SCHILLEBEECKX, nav. dj., str. 11–40.

72 Usp. KKC, br. 512–682; 727–730.

73 AG 5

ljude. Zato s pravom Drugi vatikanski sabor kaže da je Crkva univerzalni sakrament spasenja, Božje otajstvo koje se pred ljudima očituje i djeluje, ona je i vidljivi sakrament jedinstva.⁷⁴

Time se želi reći da su upravo sakramenti prvenstveni i bitni vidljivi čini po kojima Crkva vrši svoje spasenjsko poslanje i da u njima po Crkvi djeluje Krist. »Naime Crkva je vidljivi znak (sakrament) Krista, kao što je Krist vidljivi znak (sakrament) nevidljive Božje ljubavi. Drugim riječima, sva aktivnost Crkve jest sakramentalno djelovanje ukoliko je vidljivi i djelatni izraz spasenja koje nam Bog dariva u Kristu. Dosljedno sedam sakramenata nisu isključivi znakovi spasenja, nego povlašteni znakovi. Učinkovitost sakramenata (zajednička svim činima Crkve) u sedam znakova dostiže svoj najveći izraz. To ovisi o pozitivnoj volji Kristovoj koji je, ustanovivši Crkvu, uz posebne znakove vezao puninu otkupljenja.«⁷⁵ Cjelokupno spasenjsko djelovanje Crkve temelji se na sakramentima i usmjereno je prema njima. Crkva upravo dijeleći sakramente najdjelotvornije ostvaruje samu sebe, postaje Mistično tijelo Kristovo i univerzalni sakrament spasenja.

Svi sakramenti su sakramenti Crkve jer sakrament krsta po Duhu Svetome u njima djeluje u Crkvi i za Crkvu. U stvari sakramenti čine Crkvu.⁷⁶ Na poseban način se može reći za sakrament krsta da je on sakrament Crkve, jer je on njezin prvi i temeljni sakrament. »Djelovanje Crkve kao 'sakramenta spasenja' nalazi svoj temelj u krstu. Krst je dakle prvi sakrament Crkve ne samo jer kronološki dolazi kao prvi nego posebno zato jer je početak 'pokristovljenja' koje je Crkva pozvana ostvarivati u svijetu. Krštenjem kršćani ulaze u životni odnos s božanskim osobama. Duh Sveti (koji po krstu boravi u njihovim srcima kao u hramu) postepeno ih suoblikuje Sinu, u kojem imaju pristup Ocu. Tako postaju članovi sveopće Crkve. Krst dakle čini vrata sakramenata; on uvodi vjernike u liturgijski život Crkve i ovlašćuje ih za bogoslužje, osobito za euharistiju. Dosljedno, kršćanska zajednica (krstom oblikovana i od njega usmjerena bogoslužju, svetosti i svjedočenju) živi svoj krsni poziv i raste u krsnim zahtjevima, sudjelujući u drugim sakramentima, posebno u euharistiji. S ovog gledišta krštenje djece nije toliko sredstvo da ih se osigura od opasnosti osude, koliko potreba da ih se uključi u rijeku novog Kristova života. Naime poslije krštenja na svoj djeci postoji odsjaj otajstva Sina Božjega. Postoji posebni pogled Oca nebeskoga, koji u njima ponovo vidi svoga Sina kao dijete.«⁷⁷

Crkva je vjerna poslanju koje joj je Krist povjerio te podjeljuje i slavi krštenje od dana Pedesetnice. »Već od najstarijih vremena krštenje se dijelilo i djeci. Krštenje je milosni Božji dar koji ne pretpostavlja ljudskih zasluga; djeca se krste u vjeri Crkve.«⁷⁸

74 Usp. LG 1, 9, 48; AG 5; GS 42, 45, SC 5, 26; usp. Crkva, u: *Dokumenti*, str. 455–456; usp. KKC, br. 748–945; 1076–1134; usp. E. H. SCHILLEBEECKX, nav. dj., str. 41–69.

75 L. BORELLO, nav. dj., str. 36.

76 Usp. KKC, br. 1117–1121.

77 L. BORELLO, nav. dj., str. 39–40; usp. *Rimski obrednik, Red krštenja*, Zagreb: KS, 1970, *Opće napomene*, br. 1–6; LG 10; AA 3; AG 15; EM 13.

78 KKC, br. 1282; usp. isto, br. 1212–1284.

1.4. Krst sakrament vjere

Da je krst sakrament vjere potvrđuju Isusove riječi kod poslanja učenika: »Pođite po svem svijetu, propovijedajte Evanđelje svemu stvorenju. Tko uzvjeruje i pokrsti se, spasit će se, a tko ne uzvjeruje, osudit će se.«⁷⁹ Povezanost vjere i krsta vidljiva je i kod sv. Ivana⁸⁰ te na više mjesta u Djelima apostolskim.⁸¹ »Krštenje pretpostavlja ispovijest vjere u Krista Isusa i prethodi joj; ono je posljedica i kruna vjere. Vjera uvijek slijedi navještaj spasenja. Vjera sad prethodi krštenju;⁸² sada je plod i učinak krštenja;⁸³ sada se do nje dolazi snagom samog krštenja (krštenje shvaćeno kao 'prosvjetljenje').«⁸⁴ Međutim vjera je Božji dar. Da je krštenje 'sakrament vjere', »sigurno nije 'teološka' novost. To je stalna istina o sakramentu krštenja. Crkveno učiteljstvo utemeljeno na vjeri Crkve kroz povijest pokazuje krštenje kao znak vjere.«⁸⁵ Zato je Crkva kroz stoljeća naučavala da je krst sakrament vjere. Tako je već »za apostolsku Crkvu vjera bitno povezana s krštenjem. Vjera i krst tvore jedinstvo i cjelinu. Ta je vjera moguća samo u zajedništvu s vjerom Crkve, jer samo ona opravdava i preporuča krštenika«⁸⁶ »I crkveni oci i razni dokumenti osobito su krst nazivali 'sakramentom vjere': već Tertulijan, zatim Ambrozije, a kasnije i papa Inocent III. i Tridentski sabor.«⁸⁷ Drugi vatikanski sabor kaže da svi »sakramenti vjeru ne samo pretpostavljaju nego je riječima i stvarno hrane, jačaju i izražavaju; stoga se i zovu 'otajstva vjere'«.⁸⁸ Dosljedno tome »krštenje je na osobit način 'sakrament vjere' jer je sakramentalni ulaz u život vjere.«⁸⁹ To potvrđuje i *Red krštenja*: »Stoga je krst u prvom redu sakrament one vjere kojom ljudi, prosvijetljeni milošću Duha Svetoga, odgovaraju Kristovoj blagovijesti.«⁹⁰ Ali sakramenti su i objektivno 'znakovi vjere' »jer vjera Crkve od ovih znakova čini učinkovita sredstva spasenja koje nam Bog daje u Kristu. Oni su također znakovi vjere jer izražavaju i ostvaruju dar vjere, bez kojega Crkva ne bi mogla postaviti svoj znak vjere. Naravno Božji dar i čin Crkve zahtijevaju osobni odgovor onoga koji prima sakrament.«⁹¹ Dakle u sakramentima preko Crkve djeluje Krist, zato njihova učinkovitost ne ovisi od vjere pojedine osobe koja ih vrši, nego od volje Kristove i vjere Crkve. Međutim, osoba koja prima sakramente mora se u vjeri otvoriti Božjem milosnom djelovanju, mora u vjeri prihvatiti taj Božji dar. Bez te otvorenosti, prihvaćanja i vjere sakrament neće postići svoju milosnu svrhu.

79 Mt 16, 16.

80 Usp. Iv 3, 1–21.

81 Usp. Dj 2, 38–41; 8, 12–13. 37–38; 10, 48; 16, 14–15. 31–33; 18, 8; 19, 4–5; 22, 16.

82 Usp. Dj 8, 12; 18, 8.

83 Usp. Rim 6, 3; 1 Kor 10, 1s.; 1 Pt 3, 21.

84 C. TOMIĆ, nav. čl., str. 35; usp. Heb 6, 4; 10, 32; 2 Kor 4, 6; Ef 1, 18; 3, 9; 2 Tim 1, 10.

85 Z. LINIĆ, nav. čl., str. 23.

86 C. TOMIĆ, nav. čl., str. 35.

87 M. VALKOVIĆ, nav. čl., str. 12.

88 SC 59.

89 KKC, br. 1236.

90 *Red krštenja, Opće napomene*, br. 3.

91 L. BORELLO, nav. dj., str. 44.

Kod sviju sakramenata, a na poseban način kod krštenja, prisutna su tri aspekta vjere: vjera kao Božji dar, vjera Crkve i vjera onoga koji prima sakrament. Kod krštenja Bog darom vjere prosvjetljuje i pomaže krštenima da shvate i prihvate Božju ponudu spasenja. U samom obredu krštenja jasno se više puta ističe vjera Crkve, posebno u ispovijesti vjere i neposredno nakon te ispovijesti kad krstitelj kaže: »To je vjera naša. To je vjera Crkve.«⁹² Za učinkovitost sakramenta potreban je i treći vid vjere, odnosno osobni odgovor vjere onoga koji prima sakrament krsta. »Vjera u krštenju djece očito je prisutna posebno u dva vida: Božjem daru i činu Crkve. Osobni odgovor nije moguć, osim kao 'poziv na vjeru', to jest kao nužda koja proizlazi iz objektivnog čina koji se ostvaruje u njihovu životu. Međutim, i za njih krst ostaje sakrament vjere, ukoliko vjera Crkve njih rađa na novi život, i ukoliko i oni primaju dar vjere kao objektivnu mogućnost da gledaju očima Božjim. Mogućnost koju će trebati vršiti osobnim činima, čim krštenik bude za to sposoban. Ako se ovo ne dogodi, kršćanin će biti promašen jer će nositi u sebi iznevjereno zvanje, neispunjenu obvezu, zagušenu životnu klicu.«⁹³

Stoga je potrebno djecu odgajati i pomoći im da vjera Crkve u kojoj su krštena što prije postane i njihova osobna vjera. *Red krštenja* to jasno ističe: »A da bi sakrament postao stvarnost, potrebno je da se djeca kasnije pouče u onoj vjeri u kojoj su krštena. Osnova pak za to bit će ranije primljeni sakrament. Naime kršćanska pouka koja djeci po pravu pripada ne ide ni za čim drugim nego da ih malo-pomalo dovede do toga da spoznaju Božji naum u Kristu te sami jednom usvoje onu vjeru u kojoj su kršteni.«⁹⁴ I u samom obredu krštenja se moli da bi kršteno dijete moglo što prije samo ispovijedati vjeru, ustrajati u vjeri i živjeti kao dijete svjetla.⁹⁵

Zbog svega navedenog s pravom se može reći da »krštenje više nego ikoli drugi sakrament zaslužuje naslov sakramenta vjere. To je i jedno od njegovih imena. Samo vjera odraslih opunomoćuje da se netko krsti, samo vjera roditelja daje pravo na krštenje djece odnosno samo je vjera Crkve nositeljica krsnog obreda. Potrebno je stoga da se ta dimenzija vjere otkrije i produbi.«⁹⁶

1.5. Novi obred sakramenta krsta

Bog u krštenju krštenike obdaruje darom svoje milosti, svojim božanskim životom, pritjelovljuje ih Kristu i time uključuje u njegovo Mistično Tijelo, Crkvu, te oni postaju stan Božji u Duhu Svetomu.⁹⁷ Međutim, taj Božji život milosti u dušama krštenika nije i ne smije biti statičan; nije stvarnost odjednom dana. Od krštenika se zahtijeva da cijeli život surađuje s Božjom milošću, da bi se taj Božji život milosti sačuvao, razvijao i rastao. U tome nastojanju krštenik treba imati nepre-

92 *Red krštenja*, br. 96; usp. isto, br. 93–97.

93 L. BORELLO, nav. dj., str. 46–47; usp. isto, str. 44–47; usp. KKC, br. 1122–1129; 1226–1274.

94 *Red krštenja, Prethodne napomene*, br. 3.

95 Usp. *Red krštenja*, br. 100–101.

96 Z. LINIĆ, nav. čl., str. 25.

97 Usp. *Red krštenja, Opće napomene*, br. 1–6; KKC, br. 1262–1274.

stanu pomoć zajednice vjernika. Kod primanja odraslih u Katoličku crkvu traži se njihova vjera i prihvaćanje kršćanskih otajstava. Nakon primanja sakramenata inicijacije slijedi mistagogija, koja ima za cilj da te odrasle krštenike uvede u dublje razumijevanje i što potpunije proživljavanje kršćanskih otajstava u zajednici vjernika. Međutim, djeca se krste u vjeri Crkve, vjeri okupljene vjerske zajednice, vjeri roditelja i kumova. Ta djeca će tek kasnije, kad budu za to sposobna, trebati prihvatiti svjesno tu vjeru Crkve, a time i sve obveze koje proizlaze iz krštenja. Iz ovoga proističe nezamjenjiva uloga i odgovornost kako opće Crkve tako i vjernika župne zajednice te roditelja i kumova da pomognu djeci u njihovu kasnijem vjerskom sazrijevanju i svjesnom prihvaćanju vjere. Ukratko ćemo iznijeti ono što o toj ulozi i odgovornosti svih navedenih više puta govori postsaborski *Red krštenja (djece)*.⁹⁸

1.5.1. Uloga Crkve i župne zajednice u novom Redu krštenja

Razumije se da je novi *Red krštenja* odraz saborskog nauka Crkve. U njemu je osobito istaknuta uloga Crkve, župne zajednice, kumova i posebno uloga roditelja, što je prijašnji obred uglavnom zanemarivao. Obrednik naglašava da je krst sakrament od Krista ustanovljen i Crkvi povjeren. Stoga Crkva ima važnu ulogu u podjeljivanju sakramenta krštenja, kojim krštenik snagom Kristova pashalnog otajstva postaje zajedničar božanske naravi i posinjenja, ulazi u zajednicu Oca i Sina i Duha Svetoga, te se tako pritetjeljuje Crkvi i uključuje u otajstveno tijelo Kristovo. Uloga Crkve na poseban način treba doći do izražaja u njezinu nastojanju da sve svoje članove, a posebno one koji će morati raditi na kasnijem odgoju u vjeri djece koja se krste u vjeri Crkve, odgaja u čvrstoj i djelotvornoj vjeri koja je uvjet za plodno primanje krštenja. Stoga obrednik ističe: »Crkvi zato ništa nije tako na srcu, ništa joj nije tako vlastito nego da sve, bilo katekumene bilo roditelje ili kumove djece koja se imaju krstiti, pobudi na onu pravu i djelatnu vjeru kojom će, prianjajući uz Krista, sklopiti ili potvrditi ugovor Novog saveza. Upravo k tome smjera i pastoralna pouka katekumena i priprava roditelja i služba Božje riječi i ispovijest krsne vjere.«⁹⁹

Obrednik, što je i posve razumljivo, ističe da Crkva kao opća zajednica Kristovih vjernika ima svoj nezamjenjivi udio i odgovornost kod krštenja jer ona prenosi vjeru primljenu od apostola i tako vrši povjerenju joj ulogu u odgoju djece. Djeca u svome odgoju u vjeri imaju pravo na pomoć Crkve, zajednice u koju se uključuju

98 Ograničavam se pretežno na postsaborski *Red krštenja (djece)*, Zagreb: KS, 1970. Usp. i *Rimski obrednik: Red pristupa odraslih u kršćanstvo*, Zagreb: KS, 1998, br. 70, 234, 284, 306, 308, 311, 314, 316, 317, 320, 322, 323, 347, 348, 351, 3 68. Usp. i *Rimski pontifikal: Red potvrde*, KS, Zagreb 1998, br. 3, 21, 22, 32, 34, 38. Bilo bi korisno iznijeti što o toj ulozi govori Drugi vatikanski sabor i razni postsaborski dokumenti (o tome se može vidjeti u: II. VATIKANSKI KONCIL, *Dokumenti*, Drugo izmjenjeno izdanje, Zagreb: KS, 1972, /ili kasnija izdanja/; isto tako u: CENTRO AZIONE LITURGICA, *Enchiridion Liturgico, Tutti i testi fondamentali della Liturgia tradotti, annotati e attualizzati*, Casale Monferrato: Ed. Piemme, 1989., kao i ono što o tome donosi *Katekizam Katoličke crkve*, koji veoma dobro mogu poslužiti u govoru i tumačenju navedenih uloga, ali zbog ograničenog prostora iznijet ćemo uglavnom samo ono što govori *Red krštenja*.

99 *Red krštenja, Opće napomene*, br 3; usp. isto, br. 1–6.

jer »vjera u kojoj se krste jest blago ne samo njihove obitelji nego i sve Crkve.«¹⁰⁰ Da bi to došlo što više do izražaja i da bi zajednica vjernika mogla što aktivnije sudjelovati i postajati svjesna svojih obveza, trebalo bi krštenje redovito dijeliti u župnoj crkvi, i to po mogućnosti nedjeljom za vrijeme župne mise. Opću Crkvu kod krštenja predstavlja mjesna Crkva–narod Božji, to jest okupljena župna zajednica, svećenici, đakoni, katehete i drugi laici, te rodbina, prijatelji, znanci i susjedi, i na poseban način roditelji i kumovi.¹⁰¹ »Ta velika obitelj kao liturgijska zajednica znat će aktivno prihvatiti odgovarajuće molitve i odgovore koje na nju spadaju, a jednako tako moći će i zapjevati krsne odnosno druge pjesme koje se mogu zgodno uklopiti u krsno slavlje. Sudjelovanje zajednice vjernika neobično je važan element u potpunom shvaćanju i doživljavanju liturgijskog slavlja sakramenta krštenja. Zajednica je aktivna u prisutnosti, aktivna je prihvaćajući ulogu nositeljice vjere kroz molitve, odgovore i pjesme. Ta je zajednica vidljiva Crkva, od sada najneposredniji životni okvir novog kršćanina i zato je normalno da zauzme dostojno mjesto u krsnoj celebraciji. Nije stoga redovito i normalno kad se krštenje obavi onako 'privatno' i 'potajno'. Nije redovita pojava kad se krštenje obavi 'na brzinu' i u skućenim i škrtim okolnostima. Krštenje je svečani čin Crkve i zato kod toga treba biti prisutna i na vidljiv način i zajednica vjernika, Crkva u malom. Ta zajednica pridonosi dinamici samog slavlja. Ono postaje svečanije i ljepše kad je okupljen veći broj vjernika. Bolje se doživljavaju pojedini dijelovi tog slavlja kad su dočekivani složnom pjesmom zajednice. Ljepše se vide značenja pojedinih momenata liturgijskog slavlja i hod kandidata prema vrhuncu doživljaja susreta s Kristom.«¹⁰²

U samom obredu krštenja na više mjesta spominje se uloga Crkve — zajednice vjernika — u koju dijete po krštenju ulazi. Krstitelj već kod *obreda primanja djeteta* pita roditelje: »Što tražite od Crkve Božje za I.?« Nakon toga naglašava da kršćanska zajednica prima ovo dijete, a on kao krstitelj samo predstavlja tu zajednicu Crkve, te stoga on dijete »u njezino ime značenjuje znakom križa.«¹⁰³ Krstitelj tijekom obreda krštenja poziva zajednicu vjernika na zajedničku molitvu da bi krštenje urodilo željenim plodovima, a time se pokazuje da cijela zajednica treba biti aktivna u cijelom obredu.¹⁰⁴ Uz roditelje i kumove cijela bi zajednica trebala aktivno i svjesno sudjelovati i kod *odreknuća i ispovijesti vjere*. I nakon te ispovijesti ponovo se ističe da je krštenje čin cijele Crkve, a ne pojedinaca. Zato prisutna zajednica zajedno s krstiteljem prihvaća tu vjeroispovijest: »To je vjera naša. To je vjera Crkve. Njome se dičimo. Nju ispovijedamo u Kristu Isusu Gospodinu našem.« To svi potvrde: »Amen.« Krstitelj tada pita roditelje i kumove: »Hoćete li da I. primi krst u vjeri Crkve što je sad svi zajedno ispovjedismo?«¹⁰⁵ Obrednik i ovdje naglašava ulogu zajednice: »Zajednica vrši svoju vlastitu ulogu i onda kada

100 *Red krštenja, Prethodne napomene*, br. 4.

101 Usp. isto, br. 7–8; isto, *Prethodne napomene*, br. 2–4; 9–10.

102 Z. LINIĆ, Kako liturgijski organizirati krštenje djece i odraslih u našim današnjim prilikama, u: *Bogoslovska Smotra* 48 (1978) 1–2, str. 84. 86.

103 *Red krštenja*, br. 76; 79.

104 Usp. isto, br. 84; 90–91; 103

105 Isto, br. 96–97; usp. isto, br. 93–97.

poslije ispovijesti vjere roditelja i kumova zajedno s krstitelem izrazi svoj pristanak. Na taj način postaje jasno da vjera u kojoj se krste djeca jest blago ne samo njihove obitelji nego i sve Kristove Crkve.«¹⁰⁶

Budući da se dijete krsti u vjeri Crkve, a Crkvu kod krštenja predstavlja okupljena zajednica, kumovi i roditelji, potrebno je tu vjeru u svima prisutnima razbuditi i ojačati kako bi kasnije, kada djeca same budu za to sposobna, mogli i djecu u toj vjeri odgojiti i tako ispuniti svoje obveze prihvaćene na krštenju. Već davno je rečeno da je *fides ex auditu*. Upravo navještaj Božje riječi najbolje će pridonijeti buđenju te vjere u okupljenim vjernicima. Stoga je posve razumljivo da i u sakramentu krsta navještaj i tumačenje Božje riječi ima veoma važno mjesto, te novi obrednik donosi velik izbor svetopisamskih tekstova. Brižno pripremljena homilija, kao i časovi šutnje nakon toga i vjernička molitva, trebaju poslužiti buđenju vjere kod prisutnih, tumačenju važnosti i značenja sakramenta krsta, isticanju obveza koje krštenjem na sebe prihvaćaju kako zajednica vjernika tako posebno roditelji i kumovi. Cijela župna zajednica kao mjesna Crkva, kao zajednica vjere i ljubavi, snagom svoga na krštenju primljenog općeg svećeništva ima obvezu pomagati roditeljima u vjerskom odgoju djece i njihovu potpunom i svjesnom uključivanju u tu zajednicu vjere. Obred jasno kaže: »Dijete ima, i prije i poslije primanja sakramenta, pravo na ljubav i pomoć zajednice.«¹⁰⁷

1.5.2. Uloga roditelja i kumova u novom Redu krštenja

Na poseban način novi *Red krštenja* više puta ističe nezamjenjivu i važnu ulogu i obvezu koju krštenjem djeteta prihvaćaju roditelji i kumovi. Dužnost je onoga tko priprema roditelje i kumove za krštenje djeteta, da im kod tih priprema jasno naglasi sve ono na što ih krštenje djeteta obvezuje i da ih potakne da oni sve svoje obveze stvarno i prihvate i da ih kasnije savjesno vrše. I u homiliji kod samog krštenja na to će ih ponovo upozoriti. Isto tako tijekom godine u raznim prigodama poučavat će i upozoravati sve vjernike i roditelje i kumove i pozivati ih da ne zaborave na obećanja dana kod krštenja.

U obredu krštenja, koji je bio na snazi do uvođenja ovog posaborskog obreda, kumovi su u stvari zasjenili ulogu roditelja; zamjenjivali su roditelje. Oni su donosili djecu na krštenje i umjesto roditelja tražili krštenje od Crkve i odgovarali na pitanja. Bili su u duhovnom srodstvu s krštenikom, ali nakon krštenja nisu imali nikakve posebne uloge. Novi obrednik krštenja na više mjesta opetovano ističe veoma važnu i nenadomjestivu ulogu roditelja, ali i kumovima daje važno mjesto. Jasno ističe da kod krštenja, uz ostale, i roditelji i kumovi predstavljaju narod Božji te je i u njima potrebno pobuditi djelatnu vjeru.¹⁰⁸

S obzirom na kuma *Red krštenja* određuje: »I kod krštenja djeteta neka bude kum koji će predstavljati i samu krštenikovu obitelj, koja se duhovno povećava, i ulogu majke Crkve. On će prema prilikama pomagati roditeljima da dijete jednom

106 Isto, *Prethodne napomene*, br. 4.

107 Isto, *Prethodne napomene*, br. 4; usp. isto, br. 17; usp. *Red krštenja*, br. 186–245.

108 Usp. Isto, *Opće napomene*, br. 7; *Prethodne napomene*, br. 4.

počne ispovijedati vjeru i po njoj živjeti. Kum sudjeluje u samom obredu krštenja. da zajedno s roditeljima ispovjedi vjeru Crkve u kojoj se dijete krštava.«¹⁰⁹ Da bi kum zaista i mogao to uspješno obavljati, potrebno je da on bude istinski vjernik. Stoga se i traži da kum bude »dovoljno zreo za vršenje te dužnosti, da je primio tri sakramenta: krst, potvrdu i euharistiju, da pripada Katoličkoj crkvi i da nije pravno spriječen za obavljanje te službe.«¹¹⁰ Kumovima »pripada i odgovarajuće mjesto u liturgijskom slavlju. Ne stavljajući u pitanje prvo mjesto u liturgiji koje pripada roditeljima, kumovi će sudjelovati u mnogome što je na planu čitanja, molitve i odgovora predviđeno za njih, odnosno ostavljeno na volju.«¹¹¹

Obrednik posebno ističe ulogu roditelja i kaže da je »služba i dužnost roditelja kod krštenja djece preča od dužnosti kumova.« Zatim potiče župnika da »uz pomoć prijatelja i drugih članova zajednice prikladnim sredstvima« što temeljitije pripravi roditelje »na svjesno sudjelovanje u slavlju krštenja.« Važno je da roditelji budu nazočni na slavlju krštenja jer »imaju u krsnom obredu svoju zaista vlastitu ulogu. Oni svoju pravu službu vrše: a) kad jasno traže da se dijete krsti; b) kad ga nakon krstitelja znamenuju na čelu; c) kad se odriču sotone i ispovijedaju vjeru; d) kad dijete nose (u prvom redu majka) krsnom studencu; e) kad drže zapaljenu svijeću; f) kad primaju poseban blagoslov za majke i očeve.« Zatim se naglašava da su roditelji time preuzeli zadaću i dužnost da dijete kasnije privedu do njegove osobne spoznaje Boga, da bi moglo primiti potvrdu i sudjelovati na euharistiji. U toj odgojiteljskoj zadaći, kao i u pripravi na krštenje, treba ih pomagati župnik.¹¹² U samom redu krštenja na više mjesta ističe se važna uloga roditelja i kumova. Već kod primanja djeteta roditelji izriču ime svoga djeteta i traže od Crkve krštenje za to dijete. Tada ih krstitelj upozorava da se traženjem krštenja za svoje dijete obvezuju da ga odgajaju u vjeri kako bi živjelo po Božjim zapovijedima. Nakon što roditelji prihvate tu svoju obvezu, krstitelj pita i kumove jesu li spremni pomagati roditelje u toj zadaći. I kumovi prihvaćaju svoju obvezu. Kao potvrdu te spremnosti nakon krstitelja i roditelji i kumovi stavljaju znak križa na čelo djeteta.¹¹³ Za službu riječi predloženo je veoma mnogo tekstova, te se može birati između njih ili to mogu biti »drugi odlomci koji odgovaraju želji i dobru roditelja,« (kod nedjeljne mise čitanja se uzmu od nedjelje, a iz opravdanih razloga i ona iz Reda krštenja). U prigodnoj homiliji krstitelj »prisutne uvodi u dublje shvaćanje krsnog otajstva i radosnije prihvaćanje obveza koje iz krštenja djeteta proizlaze poglavito za roditelje i kumove.«¹¹⁴ U vjerničkoj molitvi uz ostalo moli se i za roditelje i kumove »da njihov život bude ovom djetetu živi primjer vjere.«¹¹⁵ Kod odreknuća i ispovijesti vjere krstitelj opet upozorava roditelje i kumove da će dijete u krštenju primiti »novi život iz vode i Duha Svetoga«, a oni ga trebaju nastojati »tako odgo-

109 Isto, *Opće napomene*, br. 8–9.

110 Isto, br. 10.

111 Z. LINIĆ, *Kako liturgijski organizirati...*, str. 85.

112 Isto, *Prethodne napomene*, br. 5.

113 Usp. *Red krštenja*, br. 77–79.

114 Isto, br. 81–82; usp. isto, *Prethodne napomene*, br. 29.

115 Isto, br. 84.

jiti u vjeri da se božanski život u njemu očuva od zaraze grijeha i iz dana u dan raste.« Ako to u vjeri prihvaćaju, neka se odreknu grijeha i ispovjede vjeru u Isusa Krista, vjeru Crkve u kojoj se njihova djeca krste.¹¹⁶ Nakon odreknuća i ispovijesti vjere kumovi zajedno s roditeljima izraze želju da se dijete krsti u toj vjeri Crkve. Preporučuje se da dijete kod krštenja polijevanjem drži majka ili otac i da ga kod uranjanja uzimaju iz studenca. Iznimno zbog običaja u tome ih mogu zamijeniti i kumovi.¹¹⁷ Kod odijevanja djeteta bijelom haljinom krstitelj upozorava da dijete tu haljinu treba donijeti »neokaljanu u život vječni«, pomognuto »riječju i primjerom svojih najbližih.« To se pomaganje prvenstveno odnosi na roditelje i kumove. A kod pružanja zapaljene svijeće krstitelj govori: »Vašoj se brizi, roditelji i kumovi, povjerava da podržavate ovo svjetlo.«¹¹⁸ Prije molitve Gospodnje, Očenaša, krstitelj poziva roditelje, kumove i sve prisutne da se svi kao djeca Božja zajedno pomole u ime krštenog djeteta.¹¹⁹ Kod svečanog blagoslova na svršetku obreda krstitelj zaziva Božji blagoslov na sve nazočne, a posebno na majku i oca djeteta i moli da bi oni svojim riječima i primjerom života bili svome djetetu prvi svjedoci vjere te zajedno s njime mogli neprestano Bogu u Kristu zahvaljivati.¹²⁰

Kao što vidimo, novi *Red krštenja* više puta ističe da kod krštenja posebnu ulogu imaju roditelji, a nakon njih kumovi i župna zajednica.¹²¹ Stoga je, nakon govora o značenju sakramenta krsta i njegovim najvažnijim teološkim vidovima, potrebno nešto ukratko reći o njegovu pastoralu i krsnoj katehezi.

2. Pastoral i kateheza sakramenta krsta djece

Pastoral i kateheza sakramenta krsta djece trebaju poslužiti svećeniku i njegovim suradnicima, da one koji su odgovorni tako odgojiti dijete, da vjeru Crkve u kojoj se ono sada krsti, kasnije i osobno prihvati i živi, u poukama i katehezama uvedu u teološko razumijevanje velikog značenja sakramenta krsta, da bi tako oni sami mogli s razumijevanjem i vjerom sudjelovati u njemu te svjesno prihvatiti sve obveze koje iz toga za njih proizlaze. Novi *Red krštenja* ističe da tu odgovornost ima i župna zajednica i obitelj krštenika, posebno roditelji i kumovi. Sve njih treba obuhvatiti priprema na krštenje — krsna kateheza. Na susretima priprema u katehezama treba govoriti i o značenju sakramenta krsta u raznim vidovima o kojima smo gore govorili. Zato će sve gore izneseno veoma dobro poslužiti temeljitoj krsnoj katehezi.¹²²

116 Isto, br. 93.

117 Usp. isto, br. 97.

118 Isto, br. 99–100.

119 Usp. isto, br. 103.

120 Usp. isto, br. 105.

121 Usp. Z. LINIĆ, *Kako liturgijski organizirati...*, str. 84–85; usp. V. ZAGORAC, nav. čl., str. 99–103.

122 O *Pastoralu i katehezi sakramenta krsta djece* pisano je u raznim časopisima i kod nas. Navodimo samo neke najvažnije članke: *Vjesnik Đakovačke i Srijemske biskupije*, 125 (1997) 1–2, str. 281–328 — posvećen je sakramentu krsta. Iz tog broja navodimo najvažnije radove u kojima se govori o pastoralu ovog sakramenta: I. ŠAŠKO, *Hoditi s Kristom u novosti života, Krist — vjera — krštenje*, str.

2.1. Priprema župne zajednice

Novi *Red krštenja* napominje: »Priprava na krst i kršćanska pouka u prvom su redu dužnost Božjeg naroda, to jest Crkve, koja vjeru primljenu od apostola prenosi i gaji. Stoga je od velike važnosti da već u pripravi na krštenje sa svećenicima i đakonima surađuju katehisti i drugi laici. Uz to treba da kod krštenja djelatno sudjeluje narod Božji i da ga predstavljaju ne samo kumovi, roditelji i rodbina nego, po mogućnosti, i prijatelji, znanci, susjedi i neki članovi mjesne Crkve, kako bi se očitovala zajednička vjera i zajednička radost što se novokrštenici primaju u Crkvu.«¹²³

Da bi župna zajednica mogla uspješno izvršavati ovu svoju ulogu koju joj namjenjuje novi *Red krštenja*, da bi mogla novokrštenicima prenositi vjeru, sama ta zajednica treba biti dovoljno poučena u vjeri i uvedena u praktični život po vjeri. Isto tako potrebno je neprestano toj zajednici dozivati u svijest da je ona kao zajednica vjere dužna svojim riječima i primjerom dosljednog života po vjeri pomagati roditeljima u kršćanskom odgoju njihove djece. Iz ovoga proizlazi nužnost da sama župna zajednica treba biti na to pripremljena i za to sposobna. U stvari sav pastoral u župnoj zajednici tijekom cijele godine treba usmjeravati prema izgradnji zajednice koja dosljedno živi svoju vjeru.

Znamo da živimo u vremenu sekularizacije, krize vjere. Mnogi koji se smatraju vjernicima rijetko sudjeluju u liturgijskim obredima, a još rjeđe ili nikako prakticiraju sakramentalni život. Malo je onih vjernika koji zaista praktično žive po vjeri. Upravo stoga je potrebno da pastiri i svi koji rade u pastorizaciji i odgoju vjernika ulože mnogo ljubavi i znanja, truda i neprestanog nastojanja da vjernike privedu što dosljednijem životu po evanđeoskim principima.

293–298; GOLICNIK, *Krsni pastoral i kateheza nekoć i danas*, str. 309–311; I. ALBRECHT, *Krsni kumovi i kumstvo*, str. 314; Đ. HRANIĆ (prir.), *Sukob prakse ili razilaženje u teološkom pristupu?, Okrugli stol o pastoralu slavja krštenja*, u: isto, str. 315–323; Već smo naveli da je *Bogoslovska Smotra*, 48 (1978), br. 1–2, str. 1–176. posvećena sakramentu krsta. Mnogi radovi dodiruju i pitanje pastoralne ovog sakramenta u naše vrijeme, ali na poseban način o pastoralu sakramenta krsta vidi sljedeće priloge: M. BEŠLIĆ, *Faktični oblici uklapanja novokrštene djece i odraslih krštenika u crkvenu zajednicu i njezina dobra u našoj pastoralnoj praksi*, str. 32–35; B. Z. ŠAGI, *Priprava odraslih za krštenje*, str. 44–55; Z. LINIĆ, *Kako liturgijski organizirati krštenje djece i odraslih u našim današnjim prilikama*, str. 81–87; V. ZAGORAC, *Liturgijska služba roditelja u krštenju djece*, str. 99–103; Đ. PUKEC, *Praksa pastoralne sakramenta krštenja u našim dijecezama*, str. 108–120; *Izveštaji radnih grupa*, str. 156–161; *Plenarna diskusija*, str. 162–171. Za ovo naše pitanje korisni su i sljedeći radovi: Z. BEZIĆ, *Krsni nagovor*, u: *Bogoslovska Smotra*, 49 (1979) 3, str. 325–330; A. SKRACIĆ, *Novi problemi u pastoralu sakramenta krštenja*, u: *Služba Božja*, 17 (1977), str. 200–208; A. BAVČEVIĆ, *Sakrament krštenja u našoj pastoralnoj praksi*, u: isto, str. 209–212; V. DEVETAK, *Struktura obreda krštenja*, u: *Služba Božja*, 24 (1984) 4 282–292; M. ŠIMUNOVIĆ, *Teološko-pastoralni vid slavljenja sakramenta krštenja i usklađeniji postupak u praksi*, u: *Služba Božja*, 26 (1986) 2, str. 169–176; A. BENVIN, *Kateheza obitelji i sakramenti kršćanske inicijacije*, u: *Zbornik radova VIII i IX Katehetske ljetne škole: Subotica 1979. — Đakovo 1980.*, S. I., 1981., str. 225–231; M. ŠIMUNOVIĆ, *Kateheza obitelji i sakramenti kršćanske inicijacije (Pastoralno-katehetski pristup)*, u: Isto, str. 232–240.

¹²³ *Red krštenja, Opće napomene*, br. 7. O ulozi te obvezi opće Crkve i posebno župne zajednice kod podjeljivanja sakramenta krštenja djeci kao i pomoći u pripravi roditelja i kumova i kod odgoja u vjeri same djece opširnije govorimo u ovom radu gore. Vidi pod br. 1. 5. 1. Uloga Crkve i župne zajednice u novom *Redu krštenja*.

Istaknut ćemo samo neke vidove pastoralnog rada koji će biti vrlo korisni u izgradnji takve zajednice vjernika.

Posebnu pomoć u odgoju vjernika u dosljednom životu po vjeri može nam pružiti *liturgija*. Sabor to izričito naglašava: »Majka Crkva živo želi da se svi vjernici privedu k onom punom, svjesnom i djelatnom učešću kod liturgijskih obreda koje traži sama narav liturgije i na koje kršćanski narod — jer je 'izabrani rod, kraljevsko svećenstvo, sveti puk, narod određen za Božju svojinu' — snagom krštenja ima pravo i dužnost. U obnavljanju i gajenju svete liturgije najviše treba nastojati oko punog i djelatnog učešća svega naroda. Doista, liturgija je prvo i nenadoknativo vrelo iz kojeg vjernici valja da crpe pravi kršćanski duh. Stoga je pastiri duša u čitavoj svojoj pastoralnoj djelatnosti moraju pravilnim odgojem marljivo promicati.«¹²⁴ Liturgija je zaista najprikladnija za pouku i animaciju vjernika, i najmoćnije sredstvo za rast u vjeri, jer »liturgija je ipak vrhunac ka kojemu teži djelatnost Crkve, i ujedno izvor iz kojega proističe sva njezina snaga. Iz liturgije dakle, osobito iz euharistije, kao s izvora, izljevaju se na nas milost te se s najvećim uspjehom postizava ono posvećenje ljudi i proslava Boga u Kristu, prema čemu se, kao prema svojoj svrsi, stječu sva druga djela Crkve.«¹²⁵ Zato je potrebno neprestano tijekom cijele godine kako na vjeronauku tako i u raznim poukama, katehezama, homilijama, susretima tumačiti i djeci i odraslim vjernicima smisao, značenje i ljepotu liturgije i tako im pomagati da što bolje razumiju i zavole liturgijske obrede, »da pristupaju k svetoj liturgiji s pravim raspoloženjem duše, a svoju pamet usklade s glasom i da sudjeluju s nebeskom milosti kako je ne bi uzalud primali,«¹²⁶. Posebno ih valja uvoditi u razumijevanje *euharistijskog slavlja i svih sakramenata*. Iz toga proizlazi i obveza svih predvodnika liturgijskih slavlja da ih obavljaju dostojanstveno, pripremljeno, kreativno koristeći razne mogućnosti, bez nervoze i žurbe, s vjerom, uz što veće angažiranje i uključivanje vjernika u sve obrede gdje i kada je to moguće. Tek na taj način moći će se i vjernike dovesti do radosnog svjetsnog, plodonosnog i aktivnog sudjelovanja u liturgijskom životu Crkve. A istinski život s Crkvom u liturgiji pomoći će vjernicima da prodube, osnaže i zažive svoju vjeru, a tako življena vjera omogućit će im da tu vjeru uspješno prenose mlađim naraštajima. Na taj način i župna zajednica vjernika doprinosit će odgoju djece u vjeri.¹²⁷

Iz rečenog je vidljivo da pastiri u svome pastoralnom radu moraju posebnu brigu posvetiti odgoju u vjeri *župne zajednice* jer upravo zajednica vjernika ima veoma važnu ulogu za dozrijevanje i rast u vjeri. Ako je župna zajednica izgrađena u vjeri i ako tu vjeru dosljedno živi i svjedoči, onda će ta zajednica biti pogodna za rast u vjeri novokrštenika i djece, a ujedno će biti i poticaj i pomoć roditeljima u kršćanskom odgoju njihove djece. Trebalo bi djecu već od ranih godina dovoditi u crkvu na liturgijske obrede i tako uvoditi u zajednicu vjere. Također je veoma je korisno

124 SC 14.

125 SC 10.

126 SC 11.

127 Usp. Z. LINIĆ, *Kako liturgijski organizirati...*, str. 87.

da roditelji s djecom posjećuju izgrađene kršćanske obitelji u župi koje im na poseban način mogu biti poticaj i putokaz u vjerskom dozrijevanju i njih i djece.

Pastiri, da bi mogli organizirati što uspješniji pastoral u župnoj zajednici, trebaju nužno formirati i odgojiti *suradnike u apostolatu*. Ne može svećenik uspješno sam sve raditi. Već imamo diplomirane i opunomoćene vjeroučitelje; treba ih što više angažirati u raznim vidovima apostolata. Ali potrebni su i razni drugi suradnici u raznim vidovima što uspješnijeg odvijanja vjerskog života u župi. Svećenik se više treba posvetiti onome što bitno na njega spada, a prepustiti suradnicima ono što oni mogu čak uspješnije od njega raditi. Svećenik svakako treba biti organizator i animator svega rada.

I primanje odraslih u kršćanstvo, *katekumenat*, kada takvih ima, treba biti što bolje organiziran da bi i on poslužio formiranju izgrađenih i svjesnih vjernika. Tada će i on poslužiti cjelokupnom odgoju u vjeri župne zajednice.

Posebno *kateheza* ima i treba imati istaknuto mjesto u pastoralu župne zajednice. Liturgija, osobito slavljenje sakramenata, pogodna je prigoda za sveobuhvatnu katehezu. Kateheza treba uvijek prethoditi primanju sakramenta i tako pomagati vjernicima da se što bolje pripreve na njihovo primanje. Isto tako nakon prijema treba pripomoći da bi sakramenti bili što učinkovitiji u životu primatelja.¹²⁸

2.2. Priprema obitelji, posebno roditelja i kumova

Govoreći o ulozi roditelja i kumova u novom *Redu krštenja*, istaknuli smo da ih se tijekom obreda opetovano upozorava na njihove obveze koje krštenjem djeteta prihvaćaju. Oni, i to posebno roditelji, najodgovorniji su za odgoj i rast u vjeri krštene djece. Obitelj je temeljna zajednica vjere, ona je obiteljska Crkva. Dijete u toj obiteljskoj Crkvi treba doživjeti ozračje vjere da bi moglo u njoj rasti. Ako ono u obitelji ne dobije solidne temelje vjere, taj propust teško će biti kasnije nadoknaditi kako na vjeronauku tako i na drugim poukama. Da bi obitelj zaista bila prva škola vjere najodgovorniji su upravo roditelji i drugi ukućani, a ako oni to zanemare onda kumovi. Zato *Red krštenja* s pravom naglašava da »Crkvi ništa nije tako na srcu, ništa joj nije tako vlastito nego da roditelje i kumove djece koja se imaju krstiti, pobudi na onu pravu i djelatnu vjeru,« no ipak ne zaboravlja istaknuti da je veća odgovornost na roditeljima: »Po samom redu stvari, služba i dužnost roditelja kod krštenja djece preča je od dužnosti kumova.« Stoga ponovo naglašava: »Vrlo je važno da se roditelji pripreve na svjesno sudjelovanje u slavlju krštenja.«¹²⁹ Na istom mjestu spominju se i prikladna sredstva koja će poslužiti u pripravi obitelji i posebno roditelja na skoro krštenje: to su susreti župnika–svećenika ili njegovih pomoćnika s tom obitelji–roditeljima; pouka obitelji–roditelja o tijeku cjelokupnog obreda i posebno o onim dijelovima obreda koji upravo na njih spadaju, jer u njima oni imaju vlastitu ulogu; na tim susretima posebno jasno treba roditeljima naglasiti sve obveze koje oni krštenjem djeteta pred Crkvom preuzimaju. Pri tom se trebaju poslužiti i prikladnim sredstvima: knjigama, pismima,

128 Usp. B. Z. ŠAGI, nav. čl., str. 48–54.

129 *Red krštenja, Opće napomene*, br. 3; isto, *Prethodne napomene*, br. 5.

predavanjima, katehezama. U ovom odgovornom radu župnik–svećenik treba koristiti pomoć raznih pastoralnih suradnika.¹³⁰

U cjelokupnoj pripremi na slavlje krštenja veoma su važni *susreti s roditeljima krštenika*. — U tom vidu korisno je da netko od suradnika u pastoralu u župi *posjeti obitelj–roditelje koji očekuju dijete* te im u ime cijele župe i župnika čestita i zaželi sreću. Taj čin pažnje omogućit će stvaranje ozračja prijateljstva i blizine i olakšati održavanje kasnijih susreta temeljitije pripreve na krštenje. — Slični susret *nakon rođenja* poslužiti će čestitanju roditeljima i dogovoru o susretima za pripravu i pouku te o datumu krštenja. — Ako su se dogodila ova dva susreta, bit će mnogo lakše organizirati susrete *prave priprave*. Poželjno je da se župnik–svećenik najprije jednom ili dvaput susretne s roditeljima u njihovoj kući ili stanu, gdje prisna atmosfera pogoduje bliskosti i razumijevanju, a nakon toga još nekoliko puta (prema mogućnosti) u prostorijama župe, gdje bi zajedno s roditeljima trebali biti i kumovi. Susreti bi se trebali odvijati u obliku razgovora, pouka, uputa, upoznavanja cjelokupnog obreda krštenja — posebno njegovih teoloških vidova te isticanju obveza koje krštenjem djeteta oni prihvaćaju. Prigodno čitanje Božje riječi, razmišljanje i molitva obogatili bi te susrete. Sve ovo bi poslužilo buđenju i produbljivanju osobne vjere roditelja i kumova, da bi oni tako zaista iz vjere zatražili krštenje djeteta prihvaćajući svjesno svoje obveze koje iz toga za njih proizlaze.

O čemu govoriti na tim susretima? Da bismo mogli odlučiti o čemu i kako na tim susretima govoriti, trebamo prije upoznati motive zašto roditelji žele krstiti svoje dijete. Čine li oni to zaista zbog toga što su oni osvjedočeni vjernici te žele i svoje dijete uključiti u veliku zajednicu Katoličke crkve i tako ga uvesti u novi život Božje milosti i ljubavi? Ili možda žele to obaviti samo zbog tradicije, zbog socijalne i crkvene integracije djeteta u zajednicu gdje se to redovito ostvaruje krštenjem, zbog magijskog i praznovjernog shvaćanja krštenja da se dijete sačuva od nesreća, da im dijete ne bi kasnije prigovaralo što ga nisu krstili, da ne bi imalo problema s Crkvom, ili se možda odlučuju krstiti dijete da im ono ima sve potrebno i uobičajeno kako se neki običavaju izraziti?¹³¹ Treba vidjeti kakva je vjera tih roditelja i kumova. Sve ono pozitivno što se kod njih nađe treba iskoristiti, a ono manje ispravno pokušati ispraviti i dalje nadograđivati. Da bi se stvorila pogodna atmosfera za uspješnu katehezu i pouku, smatramo da bi na *prvom susretu trebalo početi od najobičnijih egzistencijalnih problema života*. U tom vidu korisno je odmah na početku posvijestiti im kako njihov zajednički život u braku, da bi bio sretan i uspješan, zahtijeva da se oni u ljubavi darivaju jedno drugome, da žive jedno za drugoga, da se međusobno obogaćuju i usrećuju. To je moguće jedino ako se oni ljube istinskom sebedarnom ljubavlju, koja je najveća i najčistija kad se dariva i kad usrećuje drugoga. Treba im naglasiti da je ovaj novi život, njihovo dijete plod takve

130 Usp. isto, *Prethodne napomene*, br. 5.

131 Ako se roditeljima postavi pitanje zašto krste svoju djecu, dobit ćemo razne odgovore, jer često roditelji nisu svjesni koje je značenje sakramenta krsta i što taj sakrament znači za život njihove djece. Ako želimo upoznati razne motive koje roditelji navode, možemo to vidjeti u sljedećim radovima: D. KOCIPER, *Zašto krstimo djecu?*, u: *Bogoslovska smotra*, 48 (1978) 1–2, str. 25–28; A. KOPILOVIĆ, *O crt faktičnih razloga zašto današnji katolici kod nas žele krstiti svoju djecu*, u: isto, str. 2931; A. KOPILOVIĆ, *Razlozi krštavanja djece u nas*, u: *Kateheza*, 5 (1983) 4, str. 72–75.

njihove ljubavi. Zbog toga trebaju biti i ponosni i radosni te se zajedno žrtvovati za to dijete. Način te pouke ovisit će i o tome dolazi li dijete očekivano ili neočekivano, u brojnu ili manje brojnu obitelj, u bogatu ili siromašnu, možda u teškom trenutku za tu obitelj? Roditeljima se javljaju pitanja da li će dijete biti zdravo ili bolesno, u životu uspješno ili neuspješno? O svemu ovome korisno je porazgovarati s roditeljima, a iz uvida u egzistencijalnu situaciju te obitelji i na temelju njihova raspoloženja i stava te razine njihove vjere, treba ih uvesti u Božji plan i potaknuti na njihovu suradnju s tim Božjim planom kako bi osigurali svome djetetu život u ozračju Božje volje i ljubavi.

Nužno je roditelje i kumove poučiti da dobro shvate cijeli obred krštenja, potanko im protumačiti cjelokupni liturgijski slijed i teološki smisao obreda kako kako bi u njemu mogli aktivno i svjesno s vjerom sudjelovati. Stoga bi im *na drugom susretu trebalo protumačiti znakove i čine uvodnog dijela obreda krštenja — prijava djeteta i roditelja*, to jest uvesti ih u razumijevanje tog dijela obreda. Potrebno im je jasno naglasiti da je čovjek biće izloženo raznim problemima i neuspjesima u životu i zato je pred njim neizvjesna budućnost. Ali čovjek nije samo dijete svojih roditelja, on je iznad svega Božje stvorenje, dijete Božje ljubavi. Bog svakog čovjeka zove po imenu, ljubi ga od vječnosti, jer svaki je čovjek jedinstven i neponovljiv. Stoga i na krštenju dijete dobiva ime po kojem će ga i Bog poznavati. Kristova smrt na križu pokazuje koliko je Bogu svaki čovjek važan i zato ga ne napušta ni u nevoljama života. Krist nas je svojom mukom otkupio i time osmislio svaku našu patnju i nevolju. Krist preko križa i umiranja dolazi do uskrsnuća. Od tada su i sve naše ljudske patnje, ako se prihvate s vjerom i ljubavlju, nebeska sjetva iz koje niče novi stostruki život. Za sve nas vrijedi zakon pšeničnog zrna, koje umire da bi donijelo stostruki plod. *Bog nas ne napušta* ni u nevoljama života. On nam u Kristu raspetom i uskrsnulom nudi rješenje svih životnih problema. *Zato trebamo prihvatiti Krista* i u njemu i po njemu tražiti smisao svoga života, vjerujući da nam ga on jedini može posve osmisliti, makar u životu morali prolaziti kroz patnje i nevolje. Upravo zato, ako izaberemo Krista, a time prihvatimo i Božju volju, izabrali smo pravi uspjeh i sreću u životu, a ako odbacimo Krista, izabrali smo neuspjeh, jer bez njega ne možemo graditi smislen i sretan život. Bog želi i ovo njihovo, i svako dijete obdariti svojim darovima, svojom ljubavlju i spasenjem; želi osmisliti njegov život. Dok je dijete malo, roditelji u njegovo ime biraju, prihvaćaju ili ne prihvaćaju Božju ponudu. *U krštenju Bog se dariva djetetu*. Krštenje je sakrament kojim javno prihvaćamo Isusa Krista i svjedočimo i ispovijedamo svoju vjeru u Oca i Sina i Duha Svetoga. Roditelji (i kumovi), kad traže krštenje za dijete, u ime djeteta prihvaćaju Isusa Krista. U potvrdu toga nakon krstitelja i oni utiskuju djetetu križ na čelu, a to je »kao znak zaštite koju kršćanska zajednica nudi djetetu, i kao znak da ovo dijete pripada Bogu i da je dodirnuto njegovom ljubavlju.«¹³² Taj čin trebao bi biti jasan znak da roditelji svjesno u vjeri prihvaćaju za dijete Božji milosni dar i da ga žele ucijepiti u zajednicu Kristove Crkve, a samim tim da prihvaćaju i osobnu odgovornost za čitav život; da svoje dijete tako odgajaju da bi ono

132 P. MADŽAREVIĆ (prir.), *Ozdravljajuća snaga obreda krštenja*, u: *Vjesnik Đakovačke i Srijemske biskupije*, 125 (1997) 5, str. 312.

kasnije moglo svjesno prihvatiti Božji dar njemu ponuden u sakramentu krsta. Stoga je potrebno na susretima s roditeljima (i kumovima) učiniti sve što je moguće, da ih se dovede do uvjerenja da upravo traženje krštenja za svoje dijete njih obvezuje da se založe svim svojim snagama da ispune Božji plan za to dijete, to jest da mu pomognu odbacivati grijeh i svako zlo, a neprestano napredovati u prihvaćanju života s Kristom i u Kristu. Time će na najbolji način postati Božji suradnici i omogućiti sretan život svome djetetu.

Upravo stoga je veoma važno na ovom susretu, kao i na svim ostalim susretima krsne pripreme, govoriti roditeljima o njihovoj *odgojiteljskoj ulozi i suradnji u Božjem planu* za njihovo dijete. Govoriti o poteškoćama u odgoju, koje se uz Božju pomoć mogu uspješno nadvladati. Govoriti im i o onome što mogu i trebaju oni sami učiniti da dijete odgoje u kršćanskom duhu. Taj odgoj će uspjeti jedino tada ako u obitelji bude vladalo istinsko ozračje vjere: veoma je važna međusobna ljubav i poštivanje svih članova obitelji, posebno roditelja; život bez svade i prepirke; čvrsta vjera i pouzdanje u Boga, dosljedni život po vjeri: svagdanja molitva, redovito nedjeljno sudjelovanje na euharistijskom slavlju, česta ispovijed i pričest; odgajanje u vjeri: poticaji i pouke koje sami roditelji trebaju davati djeci, redovito slanje djece na vjeronauk, čitanje Svetog pisma i vjerske štampe. U svemu ovome roditelji trebaju sudjelovati zajedno sa svojom djecom, davati im primjer svojim dosljednim vjerskim životom, a tek tada će i poticaji riječima biti zaista i poticajni i učinkoviti. Sami roditelji trebaju savjesno vršiti ono što od svoje djece zahtijevaju. Jedino takav odgoj može biti uspješan. Na ovim poukama veoma bi pozitivno djelovala i svjedočanstva nekih roditelja prokušanih vjernika koji to već ostvaruju u svojim obiteljima.

Na trećem susretu trebalo bi iskoristiti bogatstvo biblijskih tekstova. Naime, cijeli novi obred sakramenta krsta protkan je Svetim pismom, posebno služba riječi i blagoslov vode. U pouci na susretima potrebno je iskoristiti to svetopisamsko bogatstvo. Sveto pismo jasno nam pokazuje kako se Božji plan spasenja ostvaruje u povijesti. Krštenje uvodi krštenika u taj plan spasenja. Stoga je priprava povodom krštenja djeteta zgodna prigoda za produbljenu biblijsku katehezu i pouku, i to prije svega roditelja i kumova, a zatim i cijele župne zajednice. Zato bi na tim susretima trebalo redovito održavati i službu riječi s homilijom, razmišljanjem i molitvom u tišini, te zajedničku molitvu vjernika.¹³³

Na tom susretu može se govoriti *o biblijskoj tipologiji sakramenta krsta i prema obrascu blagoslova vode u novom Redu krštenja.* Iz ovog obrasca blagoslova vode vidljivo je da se Božje djelovanje u povijesti često očituje u znakovima. Na poseban način je voda česti znak Božjeg spasiteljskog djelovanja, ona je i sakramentalni znak krštenja; *kod stvaranja* stvoriteljski Božji Duh lebdi nad vodama iz kojih nastaje život, tako i u vodama krštenja isti Božji Duh stvara novi, trajni život; *vode potopa* označuju i uništenje grijeha i rađanje novog života, a voda krštenja snagom

133 Za ovu biblijsku katehezu o sakramentu krsta može veoma dobro poslužiti sve ono što smo gore iscrpno naveli: 1. 1. Krst u Svetom pismu Novog zavjeta. Također se o tome može usporediti: L. BORELLO, nav. dj., str. 65–73; 87–117; M. VIDOVIĆ, nav. čl., str. 283–292; C. TOMIĆ, nav. čl., str. 29–38; M. ZOVKIĆ, nav. čl., 121–132.

Kristove smrti i uskrsnuća briše grijeha i daje novi život;¹³⁴ vode Crvenog mora su pralik krštenja i euharistije: prelaskom preko Crvenog mora odabrani narod kroz vodu izlazi iz ropstva u slobodu, tako i novi Božji narod po vodi krštenja izlazi iz zarobljenosti grijeha u slobodu djece Božje; u vodama Jordana Krist je kršten i pomazan snagom Duha Svetoga, kod krštenika to se događa u krštenju, kad on biva pomazan Duhom Svetim; i na Jordanu i u krštenju očituje se Presveto Trojstvo; Isus daje krsno i spasenjsko značenje vodi iz svoga probodenog boka,¹³⁵ i voda krštenja je sredstvo spasenja; stoga se na krsnu vodu zaziva sila Duha Svetoga s molbom »da Bog ovdje i sada učini djelatnim i nazočnim svoje djelo spasenja koje se događa u Crkvi (...) milošću Kristovom i snagom Duha Svetog. Očita je sličnost s Utjelovljenjem. Po Duhu Svetom Sin se Božji utjelovio u krilu Djevice Marije, snagom istoga Duha rađaju se kršćani da budu djeca Božja.«¹³⁶ Milošću Kristovom čovjek, koji je slika Božja, pere se u krsnoj vodi od svakoga grijeha te mu se tako omogućuje da snagom Duha Svetoga s Kristom uskrsne na novo djetinjstvo Božjeg djeteta. Pri koncu blagoslova krsne vode događa se »prava epikleza — zaziv Duha Svetoga. Svećenik ili đakon takne rukom vodu — ispružena ruka uvijek je znak zaziva Duha Svetoga. Ovdje je na djelu Duh, ne puko ljudsko djelovanje. S Kristom se zajedno umire da bi se s njime i uskrslo.«¹³⁷

Četvrti susret treba iskoristiti za tumačenje bitnog dijela obreda krštenja. Svi su sakramenti djelotvorni po vjeri, oni su sakramenti vjere. To posebno vrijedi za krštenje. Upravo stoga prije samog bitnog dijela ovog sakramenta, potrebno je odreći se zla, sotone i grijeha, a ispovjediti čvrstu vjeru Crkve u kojoj se djeca krste. Ovdje se javlja pitanje: zašto zlo i odakle dolazi, tko je sotona? Pitanje ljudske slobode, grijeha. Zašto čovjek često odbacuje Boga i bira grijeh, premda taj grijeh unesrećuje čovjeka i udaljuje ga i od Boga i od ljudi? Javlja se i pitanje iskonskog grijeha. Kako nadvladati grijeh i zlo? Bog poštiva ljudsku slobodu, ali mu daje dovoljno milosti i sredstava da nadvlada zlo i grijeh, da ostane čvrst u vjeri i ljubavi prema Bogu i ljudima. Tome služi i krštenje i drugi sakramenti. Ali potrebno ih je primati u vjeri. Stoga se i za primanje sakramenta krsta traži čvrsta vjera. To je vjera Crkve. »Roditelji su u krštenju djece Crkva. U njihovu traženju krštenja nastupa Crkva. Oni ispovjedaju ne prije svega svoju vjeru nego vjeru Crkve. Ta naime vjera Crkve uvijek je prije vjere pojedinaca. Pojedinaac i postaje potpuno vjernikom ne samim svojim unutarnjim opredjeljenjem nego tek time što se pridružuje Crkvi, zajednici vjere: time njegova osobna vjera dobiva konkretan, povijesnospasenjski određen izraz.«¹³⁸ Roditelji i kumovi (i župna zajednica) trebaju tu vjeru Crkve prihvatiti i javno ispovijediti, da bi se u toj vjeri, vjeri Crkve dijete krstilo i tako ucijepilo u zajednicu vjere, u Crkvu Kristovu. Bez vjere krštenje bi bilo neučinkovito, bilo bi

134 Isus, govoreći o posljednjem sudu, služi se slikom potopa (Mt 24, 37–39). A sv. Petar u svojoj prvoj Poslanici potop uspoređuje s krštenjem. Krštenje je protulik voda potopa (Usp. 1 Pt 3, 18–21).

135 Usp. Iv 7, 37–39.

136 Z. PAŽIN, nav. dj., str. 53.

137 Isto, str. 54; usp. isto, str., 49–54.

138 V. ZAGORAC, Liturgijska služba roditelja u krštenju djece, u: *Bogoslovska smotra*, 48 (1978) 1–2, str. 100–101.

obred bez značenja. Zato je bitno i nužno da roditelji i kumovi (i župna zajednica) budu čvrsti u vjeri. Stoga je ova pouka posebno pogodna da se ta vjera Crkve pokuša što više oživjeti i osnažiti u roditeljima i kumovima. Oni će jedino ako i sami budu dosljedni i postojani u toj vjeri moći kasnije ispuniti sve obveze koje su u krštenju prihvatili, to jest moći će to dijete odgojiti u vjeri i pomoći mu da tu vjeru osobno prihvati i živi u svome životu.¹³⁹

Peti susret trebao bi poslužiti upoznavanju značenja komplementarnih obreda. Prvi od tih obreda jest *mazanje uljem svete krizme*, »čime se označuje kraljevsko svećeništvo krštenika i njegovo uvrštenje u zajednicu Božjega naroda.«¹⁴⁰ Još u Starom zavjetu mazanje svetim uljem označavalo je posebno Božje izabranje, pomazivani su kraljevi, svećenici i proroci, a i u Novom zavjetu mazanje uljem znak je izabranja i dioništva u Kristovoj trostrukoj službi. To kaže i molitva kod tog pomazanja: »Svemoguć Bog te maže uljem spasenja da se pribrojiš njegovu narodu i ostanješ ud Krista svećenika, proroka i kralja za život vječni.«¹⁴¹ Svaki kršćanin po krštenju postaje dionik te Kristove trostruke službe, ima i svećeničko i proročko poslanje, postaje jedinstvena slika Božja. To je velika čast i dostojanstvo koje dijete treba sačuvati. Roditelji su prvi obvezni pomoći djetetu da očuva taj Božji dar i da Božja slika u njemu zablista što većim sjajem. »Ova jedinstvena slika biva izražena i u *bijeloj haljini* kojom se dijete odijeva kao znak da smo obukli Krista kao haljinu, da se Kristu suobličuje i u sebi na jedinstven način Krista predstavlja.«¹⁴² Bijela boja je u Starom zavjetu poprimila eshatološko značenje. U Novom zavjetu označuje Krista uskrsnulog i proslavljenog i očuvano djevičanstvo i čistoću duše i tijela. Bjelina označuje i ono veliko mnoštvo u nebu, sve one koji »stoje pred prijestoljem i pred Jaganjcem, odjeveni u bijele haljine.«¹⁴³ Tekst koji prati oblačenje bijelom haljinom naglašava ponovo da se krštenjem rađamo na novi život, postavimo novo stvorenje, svlačimo starog čovjeka i oblačimo se u novog, oblačimo se u stvari u Krista. To je veliko dostojanstvo koje treba sačuvati, a označeno je ovom bijelom haljinom. Stoga se slikovito i kaže djetetu da bjelinu ove haljine treba donijeti neokaljanu u život vječni pomognuto i riječima i primjerom života svojih najbližih, a to su prvenstveno roditelji. Upravo ovu obvezu treba naglašavati roditeljima na ovoj pouci.¹⁴⁴ *Pružanje zapaljene svijeće* također može zgodno poslužiti da se roditelje (i kumove) potakne da se svim silama založe da bi njihovo kršteno dijete prihvatilo i sačuvalo svjetlo vjere koja je u njemu zapaljenja na krštenju. Na to se oni tražeći krštenje i obvezuju. Na poticaj krstitelja otac ili kum pali djetetovu svijeću na uskrsnoj svijeći, a time se slikovito pokazuje da je Krist zapalio svjetlo vjere u duši krštenog djeteta. Krstitelj tada upozorava roditelje i kumove da je

139 Za produbljenje ovog dijela pouke veoma dobro se može poslužiti onim što je rečeno gore pod naslovima: 1. 2. Krst u dokumentima Drugog vatikanskog sabora; 1. 3. Crkva kao sakrament, Krst sakrament Crkve; 1. 4. Krst sakrament vjere.

140 *Red krštenja, Prethodne napomene*, br. 18.

141 *Red krštenja*, br. 98.

142 P. MADŽAREVIĆ, nav. čl., str. 313.

143 Otk 7, 9.

144 Usp. *Red krštenja*, br. 99.

Krist svojim božanskim svjetlom prosvijetlio njihovo dijete, te se njima povjerava. Njihova je obveza podržavati, rasplamsavati i sačuvati ovo svjetlo vjere u duši djeteta i tako mu pomoći da cijeli život živi obasjano tim svjetlom, kao dijete toga svjetla, da tako i ono bude svjetlo koje će zrakama svoje vjere, dobrote i ljubavi obasjavati staze života ljudima oko sebe. To će se ostvariti jedino ako oni odgoje dijete u vjeri Crkve u kojoj je kršteno i ako mu pomognu da cijeli život u njoj ustraje. Život u tome svjetlu osigurat će djetetu, kao i svima koji tako žive, radostan susret i život s Kristom Gospodinom u nebeskom kraljevstvu. To je konačni cilj krštenja i cjelokupnog života u vjeri Crkve.¹⁴⁵

U obredu »Efeta« moli se da bi Isus i ovom djetetu dao da uskoro i ono mogne svojim ušima Božju riječ slušati i srcem prihvaćati te javno ispovijedati vjeru i time iskazivati slavu i hvalu Bogu Ocu. Ponovo se ovdje može posvijestiti roditeljima, da će se to zaista uspješno i ostvariti ako oni ispune svoju roditeljsku obvezu kršćanskog odgoja svoga krštenog djeteta. Opet je na njima odgovornost za vjeru njihova djeteta.¹⁴⁶

Zaključak obreda sve one koji su sudjelovali u njemu ujedinjuje oko oltara na zajedničku molitvu Očenaša i ponovo ističe veliko značenje i dostojanstvo sakramenta krsta jer se dijete krštenjem oblači u Krista, rađa na novi život i postaje dijete Božje. To mu omogućuje da se uskoro i ono pridruži zajednici vjernika: »U potvrdi će primiti puninu Duha Svetoga, pristupit će k oltaru Gospodnjem, postat će sudionik njegova žrtvenog stola i u zboru vjernika Boga će Ocem zvati.« Stoga okupljeni na krštenju, radosni zbog zajedničkog sinovstva Božjega kojeg je i kršteno dijete postalo dionik, i u njegovo ime mole molitvu Gospodnju da bi Bog i njih i ovo dijete sačuvao u tom djetinjstvu.¹⁴⁷ »Konačno da bi u svima obilovala Božja milost, daje se blagoslov majkama, očevima i svima prisutnima.«¹⁴⁸ Taj završni blagoslov ponovo ističe ono što je više puta tijekom obreda naglašeno, naime da je Bog krštenjem sve krštene »iz vode i Duha Svetoga na nov i vječan život rodio«, stoga se i moli da snagom Božjeg blagoslova svi kršteni »uvijek i svagdje budu živi udovi tvoga (Božjeg) naroda« a time i svjedoci vjere krštenom djetetu. Što je posebno važno, obrednik ne propušta i u molitvama ovog blagoslova ponovo posvijestiti posebno roditeljima ono na što su više puta tijekom obreda upozoravani, to jest da upravo o njima ovisi hoće li ovo njihovo kršteno dijete postati i biti »živi ud Božjeg naroda.« Stoga se u blagoslovu i moli da se Gospodin Bog svemoguć, koji »po svome Sinu, rođenom od Djevice Marije,« veseli »kršćanske majke nadom vječnoga života što zasja njihovoj djeci,« udostoji »blagosloviti majku ovog djeteta,« koja sada Bogu »zahvaljuje za darovano čedo.« Taj blagoslov majke završava molitvom Bogu: »Daj da ti zajedno s njime zahvaljuje bez prestanka, u Kristu Isusu Gospodinu našem.« Zatim se moli Boga, koji nam daje i zemaljski i nebeski život, da se udostoji »blagosloviti i oca ovog djeteta,« i da mu udijeli »da zajedno sa svojom suprugom riječju i primjerom bude svome djetetu prvi svje-

145 Usp. Isto, br. 100.

146 Usp. isto, br. 101.

147 Isto, br. 103–104.

148 Usp. isto, *Prethodne napomene*, br. 18.

dok vjere.« Sve ove molbe u blagoslovu upravljene su Gospodinu Bogu svemogućem »u Kristu Isusu Gospodinu našem.«¹⁴⁹ Ovaj završni blagoslov kao da želi na kraju iskoristiti i posljednju mogućnost, te sve koji su sudjelovali na krštenju, opravdano stavljajući u prvi plan majku i oca djeteta, ponovo potaknuti da upotrijebe sve svoje sposobnosti, te uz Božju pomoć i blagoslov pomognu ovom djetetu i riječima, a posebno primjerom dosljednog kršćanskog života, da postane i cijeli život ostane osvjedočeni vjernik i svjedok Isusa Krista. U zalog toga svi primaju posebni Božji blagoslov.

Zaključak

Činjenica je da se djeca od najranijih vremena krste u vjeri Crkve, u vjeri svojih roditelja i kumova koji krštenjem djeteta preuzimaju na sebe obvezu da to kršteno dijete kasnije odgoje u vjeri, da mu pomognu u njegovu vjerskom rastu i sazrijevanju. Svjedoci smo, nažalost, da kršćanski roditelji nerijetko traže krštenje za svoju djecu iz motiva koji ne daju jamstvo da će ta djeca zaista i biti odgojena u kršćanskom duhu. Međutim i oni dobronamjerni roditelji slabo su upoznati sa značenjem krštenja i s obvezama koje oni preuzimaju krštenjem djeteta, pa kasnije te obveze zanemaruju i ne posvećuju dovoljno brige odgoju djece u vjeri. Posljedica toga su mnogi kršćani koji veoma površno shvaćaju i prihvaćaju svoju pripadnost Kristu te rijetko i slabo vrše svoje vjerske obveze, a sakramentalni život skoro posve zanemaruju. U praktičnom životu mnogih kršćana teško je prepoznati da su uopće kršteni. Ovome svoj doprinos daje i suvremena dekristijanizacija, opća kriza vjere. Mnogo je uzroka takvom stanju. Ipak smatramo da ne malu odgovornost za to snosi i olako krštavanje kako odraslih bez dovoljne njihove pripreme i pouke tako i male djece bez sustavne krsne kateheze i pripreme cijele župne zajednice, pojedinih obitelji i posebno roditelja i kumova. Nažalost, posebno su nedovoljne, površne i slabe, a možda se nekada i posve ispuštaju, pripreme i pouke za krštenje male djece onih koji su po krštenju obvezani da ih kasnije odgoje u vjeri. U ovome je velika odgovornost svećenika i njihovih suradnika i pred Crkvom i pred Bogom. Stoga je ovaj vid katehiziranja i pastoralnog nastojanja, koji obuhvaća sustavne pouke i pripreme župne zajednice, roditelja i kumova, veoma važan i nužno potreban. Potrebno ga je ozbiljno shvatiti i dati mu mnogo više prostora, nego je to sada u praksi prisutno. Trebalo bi o ovome svim vjernicima u župi govoriti u katehezama i poukama tijekom cijele godine, a ne samo roditeljima i kumovima pred samo krštenje. U stvari cjelokupni pastoralni rad tijekom godine, a posebno kateheze, pouke, homilije, školski i župski vjeronauk trebali bi poslužiti da se vjernike odgoji tako da svjesno i istinski prihvate vjeru i sve evanđeoske istine, da svoj život oblikuju vjerom i svakog dana žive po vjeri. Tada će i krsni pastoral i kateheza moći uroditi željenim plodom. Ovim radom želimo potaknuti sve odgovorne za krsnu katehezu i pastoral da tu svoju obvezu ozbiljno shvate i savjesno vrše i u isto

149 Isto, br. 105; Za sve ove susrete krsne kateheze usp. Z. PAŽIN, nav. dj., str. 54–59; isto tako usp. P. ARAČIĆ, *Pastoral životnih prekretnica: rođenje — krštenje* (skripta), Đakovo, 1981, str. 32–107.

vrijeme želimo ih upozoriti na bitne teme o kojima na tim poukama trebaju govoriti i tako im olakšati da obuhvate sve ono što je potrebno i bitno.

Predložili smo pet susreta za pripremu i pouke roditeljima (i kumovima) za krštenje i naznačili o čemu bi na tim susretima trebalo govoriti.¹⁵⁰ Možemo reći da je niz od pet susreta, dodavši i ona dva pohoda obitelji o kojima smo gore govorili, optimalan i da omogućuje sustavnu i dobru pripremu. Međutim, svjesni smo da i uz najbolju volju često neće biti moguće održati toliko susreta, pa se treba zadovoljiti s manjim brojem, ali pouka bi trebala obuhvatiti sve ono o čemu smo u ovom radu govorili. Ni u kom slučaju ne bi se smjelo događati da se cijela pouka svede na jedan kratki susret s roditeljima ili možda čak samo s jednim od roditelja i to bez kumova. Pogotovo je nedopustivo krštavati i bez toga jednog susreta i bilo kakve pouke. Tada bi krštenje postalo obred bez velika značenja i ne bi donijelo željenoga ploda. Svećenici, koji bi na taj način dijelili krštenje i druge sakramente, preuzeli bi na sebe veliku odgovornost za neučinkovitost i neplodnost na taj način obavljanih sakramenata.

CHILDREN ARE BAPTISED IN THE FAITH OF THE CHURCH

Marin ŠKARICA

Summary

The sacraments are mysteries of faith and especially the Sacrament of Baptism. Children are baptised in the faith of Church. During the rite of baptism, faith in the name of the child is confessed by the parish community, especially through relatives, Godparents and parents of the child. The author in the article accentuates the necessity of systematic preparation of all those involved for the baptism of their children with the intent to awaken in themselves a living and active faith. This should lead to spontaneously accepting Christ by seriously taking into matter all of the obligations demanded upon them by the baptism. The author mentions principal and essential elements that the priest and his helpers have to elaborate in baptism preparation. Primarily they must speak about the significance of the sacrament and explain the related fundamental theological principles. Emphasis should be placed on the role of the Church, the parish community, Godparents and parents. The second part of the article is dedicated to the pastoral and catechises role related to this first sacrament. Analysing the baptismal ceremony the author gives an explanation how to introduce a proper concept of baptism to the parish. This is especially so during the preparation of parents and Godparents, so that they can celebrate the baptism in faith and adopt all duties and afterwards conscientiously put them into practice.

150 Ovi susreti mogu se organizirati i na druge načine. Spominjemo zanimljiv prijedlog da se niz od pet susreta održi služeći se liturgijom Riječi pet korizmenih nedjelja ciklusa A. To se može učiniti i izvan korizmenog vremena. Usp. I. ŠAŠKO, Hoditi s Kristom u novosti života, Krist — vjera — krštenje, u: *Vjesnik Đakovačke i Srijemske biskupije*, 125 (1997) 5, str. 297–298.